

Vysoká škola aplikované psychologie, s. r. o.

Akademická 409, 411 55 Terezín

Dyslexie - omezení v zaměstnání

Dyslexia - restriction in employment

Bakalářská práce

Roman Hambálek

2019

PhDr. Eva Drlíková, CSc.

VYSOKÁ ŠKOLA APLIKOVANÉ PSYCHOLOGIE TEREZÍN

Akademická 409, 411 55 Terežín, info@vsaps.cz, www.vsaps.cz

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

akademický rok 2018/2019

Jméno a příjmení studenta:	Roman Hambálek
Studijní program:	Humanitní studia
Název tématu práce v českém jazyce:	Dyslexie - omezení v zaměstnání
Klíčová slova v českém jazyce:	Dyslexie, zaměstnání, specifická porucha učení, diagnostika, reedukace, reedukační metody, čtení, psaní, problém
Název tématu v anglickém jazyce:	Dyslexia restriction in employment
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Dyslexia, employment, specific learning difficulties, diagnostics, reeducation, methods of reeducation, reading, writing, problem

1.	Zdůvodnění tématu (min. 7 řádků): Rozvoj sebeúcty má důležitý význam v životě každého člověka. I když dyslexie sama o sobě tak nebezpečná není, nebezpečí spočívá hlavně v psychice. Jak se s tím dokáže člověk vyrovnat, jak velké se mu dostane opory, jak je vnímán okolím. Tady je nezbytná komunikace, bez které postižený, ať už jako dítě, ale také jako dospělý může lehce propadnout těžkým depresím ze stresu, nebo minimálně různým frustracím. Následné psychosomatické problémy potom mohou dotýčeného provázet celý život. Stále je hodně lidí, kteří vnímají jakýkoli hendikep jako problém, který je problémem jen té dané osoby. Navíc v dnešním konzumním světě, kdy při hledání si vhodného zaměstnání je každý další uchazeč soken, nelze moc očekávat solidaritu. A pokud se na místo šéfa dostane někdo druhý a má jakýkoliv hendikep, je to všeobecně vnímáno jako nespravedlnost, i když v dané pracovní oblasti je tento člověk mnohem schopnější. Někdy to dokonce přeroste až v staffing. Dyslexie sama o sobě není velký problém. Problém je to vše kolem. Z toho důvodu jsem se začal o dyslexii více zajímat a chtěl bych alespoň trochu přispět k jejímu chápání okolím.
2.	Formulace problému, který bude v práci řešen (min. 10 řádků): Problém, který chci v této práci řešit je, jak je vnímán dospělý dyslektik v pracovním kolektivu a jak ho dyslexie omezuje při hledání zaměstnání a následně i po získání pracovního místa. Zda má jedinec skutečně velké předpoklady, aby při znalosti svých možností, schopností i omezení, si vybral povolání, které mu nebude činit potíže, ba dokonce může být i jeho koníčkem. V praktické části se zaměřím na vnímání dyslektika pracovním kolektivem, nadřízeným, případně personálním oddělením při přijímání do zaměstnání jeho pohledem, pomocí strukturovaného rozhovoru a dotazníkem. Dílčí problémy v teoretické části bych rozdělil do období předškolního, školního a dospělého. Období dospělosti bych rozdělil podle zvládnutého stupně vzdělání. Ve kterých bych poukázal na psychické problémy, které jedince s dyslexií provází celý život. A pokud se s nimi nevyrovná, jak psychicky, tak i po stránce poznání, co zvládnout dokáže a co již ne. Je bohužel nucen s tímto omezením bojovat stále.
3.	Cíl práce max. 5 řádků: Cílem mé práce bude poukázat na problém v praktickém životě se specifickou poruchou čtení - dyslexií v období dospělosti, s důrazem na subjektivní vnímání vlivu omezení způsobených dyslexií na pracovní

	<p>život z hlediska osob s touto poruchou. A tím i částečně poukázat na psychické i sociálních aspekty dyslexie.</p> <p>Práce bude zaměřena na problematiku získávání zaměstnání a překážky s tím související, aby se personalisté a manažeři bez znalosti těchto poruch mohli lépe zorientovat v problematice, a lépe tak mohli pochopit uchazeče o dané pracovní místo i zaměstnance již přijaté. A mylně si onoho člověka nezařadil do nesprávné kategorie lidí s nižším IQ, nebo jiné kategorie vytvářené lidmi při haló efektu.</p>
4.	<p>Charakteristika použitých metod:</p> <p>Zpracováním odborné literatury v teoretické části.</p> <p>Dále dotazníkovou metodu použiji na základní rozčlenění vnímání daných problémů dyslektikem při získávání i hledání zaměstnání a v pracovním kolektivu do grafů. Metodu strukturovaného rozhovoru s cca šesti dyslektiky s různým stupněm vzdělání, a pokud získám dostatek dat i z vlastního blogu, pro přesnější doplnění dat z dotazníků a k znázornění subjektivních problémům vnímaných dyslektiky po psychické i sociální stránce.</p>
5.	<p>Struktura práce, pracovní rozčlenění kapitol (podkapitol): teoretická a praktická část</p> <p>ÚVOD</p> <p>A. TEORETICKÁ ČÁST</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Specifické poruchy učení – vymezení pojmů 2. Klasifikace specifických poruch učení 3. Dyslexie <ol style="list-style-type: none"> 3.1 Členění dyslexie 3.2 Charakteristické znaky dyslexie 3.3 Reedukace dyslexie 4. Dyslexie a dospělost 5. Život s dyslexií <p>B. PRAKTICKÁ ČÁST</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Cíl šetření a výzkumné otázky 7. Charakteristika výzkumné metody 8. Výzkumný soubor 9. Postup šetření 10. Presentace dat 11. Shrnutí výzkumné části 12. Diskuze 13. Závěr <ul style="list-style-type: none"> Použitá literatura a zdroje Přílohová část Přílohy
6.	<p>Odborná literatura – seznam vybrané literatury k jednotlivým kapitolám teoretické a praktické části (min. 20 titulů, 3 recenzované časopisy, 3 zahraniční zdroje, případně internetové odkazy):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. <i>Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami II</i>. Brno: Paido, 2008. ISBN 978-80-210-4736-5. 2. BARTOŇOVÁ, Miroslava, Pavla PITNEROVÁ a Marie VÍTKOVÁ. <i>Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve středním školství: texty k distančnímu vzdělávání</i>. Brno: Paido, 2013. ISBN 978-80-7315-243-7. 3. BARTOŇOVÁ, Miroslava. <i>Kapitoly ze specifických poruch učení I: vymezení současné problematiky</i>. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3613-3. 4. BARTOŇOVÁ, Miroslava. <i>Kapitoly ze specifických poruch učení II: reedukace specifických poruch učení</i>. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3822-5.

5. BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-232-1.
6. FRIEDMANN, Zdeněk et al. *Specifika profesní orientace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich pracovní uplatnění*. 1. vyd. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-236-9.
7. FRIEDMANN, Zdeněk. *Profesní orientace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich uplatnění na trhu práce*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5602-2.
8. JOŠT, Jiří. *Čtení a dyslexie*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3030-1.
9. JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Dyslexie*. Dotisk 2., upr. vyd. Praha: D & H, 2011. ISBN 978-80-903869-7-6.
10. JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, Speciální pedagogika. ISBN 978-80-262-0645-3.
11. JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Specifické poruchy učení a chování*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-657-4.
12. KALEJA, Martin. *Inkluzivní dimenze primárního a sekundárního vzdělávání ve speciální pedagogice*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7464-692-8.
13. KREJČOVÁ, Lenka. *Specifické poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie*. Brno: Edika, 2014, Rádce pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0600-0.
14. KUCHARSKÁ, Anna a Jana MRÁZKOVÁ. *Metodika práce školního speciálního pedagoga zapojeného ve školním poradenském pracovišti*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014. ISBN 978-80-7481-035-0.
15. LANGER, Stanislav. *Mládež problémová, její typy a možnosti uplatnění: diagnostické, výchovné a profesionální modely*. 2. vyd. Hradec Králové: Kotva, 2008. ISBN 978-80-902210-0-0.
16. MATĚJČEK, Z. *Dyslexie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.
17. MICHALOVÁ, Zdeňka. *Reedukace a kompenzace dyslexie, dysgrafie, dysortografie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011. ISBN 978-80-7372-744-4.
18. MICHALOVÁ, Zdeňka. *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních: materiál určený učitelům a rodičům dětí s dyslexií, dysgrafií, disortografií*. 2., rozš. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004. ISBN 80-7311-021-0.
19. MICHALOVÁ, Zdeňka. *Specifické poruchy učení*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2016. ISBN 978-80-7311-166-3.
20. POKORNÁ, Věra. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-717-8135-5.
21. POKORNÁ, Věra. *Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-773-2.
22. PORTEŠOVÁ, Šárka. *Rozumově nadaní studenti s poruchou učení: cesty od školních výkonových paradoxů k úspěchu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7520-7.
23. PROCHÁZKA, Roman. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada, 2014, Psyché. ISBN 978-80-247-4451-3.

24. PROCHÁZKOVÁ, Lucie a Kateřina SAYOUD SOLÁROVÁ. *Speciální andragogika: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2014. ISBN 978-80-7315-254-3.
25. *Rodina v II. decenniu 21. století*. Praha: Educa Service, 2013. ISBN 978-80-87306-13-0.
26. RÝDLOVÁ, Dagmar. *Dyslexie, smutek, mindráky a já: vyprávění pro lidi, se kterými se život nemazlí*. Chomutov: Ideas Advertising, 2010. ISBN 978-80-254-8192-9.
27. SELIKOWITZ, Mark. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. Vyd. 1., české. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-716-9773-7.
28. STRAKOVÁ, Jana. *Vědomosti a dovednosti pro život: čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost patnáctiletých žáků v zemích OECD*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2002. ISBN 80-211-0411-2.
29. SWIERKOSZOVÁ, Jana. *Nelehký život s dyslexií*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-284-5.
30. ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. *Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCH]*. Praha: Grada, 2012, Pedagogika. ISBN 978-80-247-4369-1.
31. ZAPLETALOVÁ, Jana a Hana VAŇKOVÁ, eds. *Kariérové poradenství - přítomnost a budoucnost*. Vyd. 1. Praha: IPPP, 2006. ISBN 80-86856-21-6.
32. ZELINKOVÁ, Olga a Miloslav ČEDÍK. *Mám dyslexii: průvodce pro dospívající a dospělé se specifickými poruchami učení*. Praha: Portál, 2013, Rádcí pro zdraví. ISBN 978-80-262-0349-0.
33. ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-717-8038-3.
34. ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.
35. ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Vyd. 12. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0875-4.

Příspěvky ze sborníků:

36. BARTOŇOVÁ, Miroslava a Dana NAVRÁTILOVÁ. *Osoby s SPU v dospělosti a strategie pro volbu povolání*. In: BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení v kontextu vzdělávacích oblastí RVP ZV*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-162-1.
37. FIALOVÁ, Ilona. *Komparace a analýza faktorů determinujících přechod ze školy do profesního života*. In: MÜHLPACHR, Pavel, ed. *Speciální pedagogika v interdisciplinárních a multidisciplinárních souvislostech*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4762-4.
38. ŠMÍDOVÁ, Zuzana. *Profesionální orientace žáků se specifickými poruchami učení*. In: *Specifické poruchy učení a chování: sborník 2005*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR c2006.

Články:

39. BALHAROVÁ, Kamila. *Výzkumný projekt LITERACY: vznik portálu pro dospívající a dospělé jedince s dyslexií. Školní poradenství v praxi: nový odborný časopis pro poradenské pracovníky*. 2014, 1(2). ISSN 2336-3436.

40. JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. Domácí vzdělávání - příležitost pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami: případová studie žáka s dyslexií. *Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky*. 2016, 26(3). ISSN 1211-2720.
41. KRUŽÍKOVÁ, Marie. Uplatnění dětí se specifickými vývojovými poruchami po ZŠ. *Výchovné poradenství*. 2002, (30). ISSN 2464-7853.
42. SVOBODA, Pavel. Reedukační cvičení pro nápravu očních pohybů u dyslektických dětí. *Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky*. 2005, 15(1). ISSN 1211-2720.
43. ŠAFROVÁ, Alena. Jak se žije dyslektikům. *Pedagogická orientace*. 1999, 9(1). ISSN 1211-4669.
44. ZELINKOVÁ, Olga. Poradna pro děti s poruchami učení. *Rodina a škola*. 2000, 47(3). ISSN 0035-7766.

Akademické práce:

45. BEZOUŠKOVÁ, Marcela. *Profesní příprava a uplatnění žáků se specifickými poruchami učení*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky.

Dostupné online z: https://is.muni.cz/th/230415/pedf_m/DP_Bezouskova.pdf

46. KAŠLÍKOVÁ, Barbora. *Role školního speciálního pedagoga při intervenci žáků se specifickými poruchami učení*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky.

Dostupné online z: https://is.muni.cz/th/426339/pedf_m/Barbora_Kaslikova_-_Diplomova_prace.pdf

47. KROBOTOVÁ, Hana. *Vliv specifických poruch učení na dospělé jedince*. Brno, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky.

Dostupné online z:

https://is.muni.cz/th/371654/pedf_m/DiplomovaPraceKrobotova_yqw5m.pdf

48. MAREŠOVÁ, Jana. *Život s dyslexií: Ovlivní specifické poruchy učení životní cestu jedince?*. České Budějovice, 2013. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie.

Dostupné online z: http://theses.cz/id/5bqx7j/DP2013Jana_MareovWord2007-20101_V3.pdf

49. TOMANICOVÁ, Iveta. *Intervence o žáky s SPU na středních školách v kontextu jejich studijního a profesního uplatnění*. Hradec Králové, 2015. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky.

Dostupné online z: <http://theses.cz/id/ivgvn1/STAG78568.pdf>

Zahraniční zdroje:

50. ALEXANDER-PASSE, Neil. *Dyslexia and mental health: helping people identify destructive behaviours and find positive ways to cope*. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2015. ISBN 978-1-84905-582-6.
51. HAMMOND, Jill a Fabian HERCULES. *Understanding Dyslexia An Introduction for Dyslexic Students in Higher Education*. Národní koordinátor SHEFC, 2013. ISBN 0 901904 72 4.
52. REID, Gavin. *Dyslexia and inclusion: classroom approaches for assessment, teaching and learning* [online]. 2nd ed. New York: Routledge, 2013 [cit. 2018-05-07]. ISBN 978-0-203-10883-3.

	<p>Elektronické zdroje:</p> <p>53. 'Inkluze je drahá a neefektivní,' říká zástupce speciálních pedagogů v duelu s náměstkyní. Www.irozhlas.cz [online]. Česká republika: iROZHLAS, 2017 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/inkluzje-draha-a-neefektivni-rika-zastupce-specialnich-pedagogu-v-duelu-s_1711022115_dbr</p> <p>54. Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném do 31. 8. 2017 [online]. Česká republika: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2016 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasak-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi</p> <p>Vlastní blog:</p> <p>55. https://dyslexie82.webnode.cz/</p>
--	--

Souhlas vedoucího práce

Jméno vedoucího: PhDr. Eva Drlíková, CSc.

Podpis: .... dne: ..... 12. 1. 2019 .....

Souhlas prorektorky pro pedagogickou a vzdělávací činnost

Podpis: .... dne: ..... 16. 1. 2019 .....

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že odevzdanou práci na téma Dyslexie - omezení v zaměstnání jsem vypracoval samostatně, s použitím uvedené literatury a práci jsem neodevzdal na žádné jiné škole k získání atestace.

V Terezíně dne 20. 6. 2019

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce, paní PhDr. Evě Drlíkové, CSc. za její cenné rady a trpělivé vedení při procesu, ve kterém tato práce postupně vznikala.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá problémem dyslexie a životem s touto poruchou. Práce je rozčleněna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá specifickými poruchami dyslexie obecně, včetně reedukace a reedukačních metod. Poslední kapitola je zaměřena na činnost personálních orgánů s osobami s poruchou dyslexie při výběrovém řízení. Praktická část je zaměřena na výzkum a zjištění jak tato specifická porucha ovlivňuje osobní i pracovní život. Cílem bakalářské práce je poukázat na psychologické a sociální aspekty dyslexie při výběru profese a při uplatnění se na trhu práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

dítě, specifická porucha učení, dyslexie, diagnostika, reedukace, metody, čtení, psaní, omezení, manažer, personalista.

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the problem of dyslexia and life with this disorder. The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part deals with specific disorders of dyslexia in general, including reeducation and reeducation methods. The last chapter is focused on the activities of personnel authorities with people with dyslexia disorder during the selection procedure. The practical part is focused on research and finding out how this specific disorder affects personal and working life. The aim of the bachelor thesis is to point out the psychological and social aspects of dyslexia in the choice of profession and in the labor market.

KEYWORDS

child, specific learning disability, dyslexia, diagnostics, reeducation, methods, reading, writing, restriction, manager, HR manager.

OBSAH

ÚVOD.....	1
CÍL PRÁCE.....	2
TEORETICKÁ ČÁST	3
1 SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ – VYMEZENÍ POJMŮ.....	3
2 KLASIFIKACE SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ	5
3 DYSLEXIE.....	6
3.1 Členění dyslexie.....	8
3.2 Charakteristické znaky dyslexie.....	9
3.3 Reeducace dyslexie.....	13
4 ŽIVOT S DYSLEXIÍ.....	15
5 DYSLEXIE A DOSPĚLOST	18
6 VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ.....	21
7 PRAKTICKÁ ČÁST	25
7.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	25
7.2 POPIS POUŽITÝCH METOD VÝZKUMU.....	25
7.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU – DOTAZNÍKOVÁ ČÁST	27
7.4 VÝSLEDKY VÝZKUMU – ROZHOVORY.....	41
8 ANALÝZA VÝSLEDKŮ A DISKUZE.....	44
ZÁVĚR.....	52
POUŽITÁ LITERATURA.....	56
PŘÍLOHY	59

ÚVOD

Bakalářská práce je vypracována tak, aby její výsledky mohly být využity v praxi, ale také i pro veřejnost, spolupracovníky, manažery, personalisty a týmy připravující přijímací pohovory, k možnosti lepší orientace v dané problematice, a schopnosti pochopit partnera, kolegu, podřízeného, nově přijímané pracovníky, nebo jen náhodně potkaného člověka vykazujícího určité znaky specifické poruchy. Z důvodu mylného zařazování osob se specifickou poruchou dyslexie do nesprávné kategorie lidí s nižším IQ, nebo jiné kategorie vytvářené lidmi při haló efektu, bych se rád pomocí vybrané literatury zaměřil na data, která se zabývají otázkou základní problematiky specifických poruch učení, z důvodu uvedení do problematiky jako celku. Cíleně se zaměřuji na problém dyslexie a na rozsah omezení dyslexií při výběru profese. Následně i na možná omezení přetrvávající u osob v dospělosti s dyslexií v běžném životě. Při zpracování dat pro bakalářskou práci jsem zjistil, že je mnoho literatury věnováno dyslexii u dětí. To dokládá i uvedená literatura, z které lze čerpat do bakalářské práce ve formuláři pro zadání zde prezentované práce. Ale již dospělým dyslektikům, taková pozornost věnována není. Z toho důvodu nešlo některé výsledky z praktické části bakalářské práce ověřit z teoretické části práce. Ve své bakalářské práci jsem využil dvě metody, dotazník a nestrukturovaný rozhovor. Téma specifické poruchy učení a dyslexie je tak obsáhlé, že obě dvě metody snad pomohou, v mé práci dospět k cíli a postupně odhalit problémy lidí s dyslexií i v období dospělosti.

I když se v současné době často stávají „specifické poruchy učení a dyslexie“ diskutovanými tématy i v médiích a tím se tak dostávají do povědomí laické veřejnosti, stále tu máme problém moderní doby, kdy většina z nás komunikuje pouze prostřednictvím telefonů, SMS a e-mailu, kde se vyjadřujeme jen v krátkých větách nebo spíše jen ve slovních obratech. Zvláště, když zaměstnavatele zajímají pouze vaše znalosti, schopnosti a dovednosti. Nemluvě o přečtení nějakého delšího sdělení bez přípravy na veřejnosti, nebo o zamilovaném dopise pro milovanou osobu bez možnosti použití lidské či technické korekce, až po čtení pohádek dětem před spaním. To vše chci v této práci osvětlit a představit člověku bez dyslexie za pomoci využití vybrané literatury. Rád bych představil specifickou poruchu učení - dyslexii v co nejširším popisu její specifčnosti. Aby nedocházelo ke špatné interpretaci uvedeného pojmu

a pochopení co dyslexie opravdu znamená. Důležité je si uvědomit, že mít dyslexii, neznamená mít sníženou inteligenci.

Práce má dvě části, teoretickou část a část praktickou. Teoretická část je rozdělena do šesti kapitol, v nichž se všeobecně zabývám specifickými poruchami učení. Čtenáře krátce seznamuji s klasifikací specifických poruch učení, kde je každá dysfunkce představena v základním pojetí jejího významu. V části práce zaměřené na dyslexii, blíže popisuji její členění, charakteristické znaky a reedukaci.

Postupně tak rozebírám témata týkající se charakteristiky a projevů dyslexie, dovednosti čtení a její předpoklady diagnostiky včetně reedukace dyslexie vycházející z analyticko-syntetické metody čtení. Práce tak postupně přechází v část, ve které poukazuji na život s tímto omezením a na praktické dopady v běžném rodinném i profesním životě. Praktická část informuje o výsledcích výzkumu dotazníkového šetření a rozboru rozhovorů s dotázanými.

CÍL PRÁCE

Hlavním cílem mé práce je poukázat na problém v praktickém životě se specifickou poruchou čtení – dyslexií jako celku v období dospělosti, dotknout se i sociálních a psychických aspektů dyslexie.

Dalším cílem je formou vlastního průzkumu zjistit, i na základě menšího vzorku respondentů, jak hodně tato dysfunkce omezuje uchazeče o práci při přijímacích pohovorech a také při vlastním výběru povolání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ – VYMEZENÍ POJMŮ

Pojem dyslexie lze uvádět samostatně, a jak uvádí dále Zelinková¹, lze ho také prezentovat rozšířený, na specifické poruchy učení (dále jen SPU). SPU se neprojevují pouze jen v oblasti, kde je defekt nejvýraznější. Naopak, mají řadu společných projevů, které se objevují ve větší či menší míře. Jde o poruchy pravolevé a prostorové orientace, obtíže v soustředění. Kromě jiných obtíží se objevuje nedostatečná úroveň zrakového a sluchového vnímání i další projevy dyslexie. Pojem specifické poruchy učení ukazuje na vzájemnou příbuznost jednotlivých typů poruch učení.

SPU představují tedy heterogenní skupinu obtíží projevující se zejména při osvojování trivia.² Z hlediska rozsahu však neovlivňují pouze edukační proces, ale v konečném důsledku také každodenní život jak žáka v prvopočátku, tak dospělého jedince v pozdější době.

Terminologie se mezi jednotlivými zeměmi liší, z toho důvodu v roce 1981 vyšla pod tlakem diskuse odborníků modifikovaná definice, kterou zveřejnil Národní sjednocený výbor poruch učení (National Point Comittee on Learning Disabilities): „*Poruchy učení je všeobecně používaný termín vztahující se k heterogenní skupině poruch, které se projevují výraznými obtížemi v dokonalém zvládnutí jedné nebo více dovedností: naslouchání, mluvení, čtení, psaní, uvažování, matematických a ostatních schopností a dovedností, které jsou tradičně označovány za studijní. Termín poruchy učení je tedy vhodně aplikován i v situacích, kdy jedinci vykazují významné obtíže v dokonalém zvládnutí sociálních a ostatních adaptivních schopností a dovedností.*“³

Pojem specifické poruchy učení není definován pouze jednou definicí. Je to dáno tím, že specifické poruchy učení byly zkoumány z různých úhlů pohledu.

---

¹ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 10

² Triáda autismu obsahuje tyto problémové oblasti: sociální interakce a sociální chování, komunikace a představitost, zájmy a hra.

³ POKORNÁ, Věra. *Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti*. Praha: Portál, 2010. s 25

Jedna z definic, jak ji uvádí Zelinková⁴ zní: „*Poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Tyto obtíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy. Ačkoli se poruchy učení mohou objevovat souběžně s jinými handicapujícími podmínkami (např. sensorická postižení, mentální retardace, poruchy chování) nebo vnějšími vlivy (např. kulturní odlišnosti, nedostatečné, popř. neúměrné vedení), nejsou poruchy učení přímým důsledkem těchto podmínek nebo vlivů.*“

V zahraniční literatuře se používají různé terminologie. V americké literatuře se používá pojem learning disability, ve Francii dyslexie. Ve Velké Británii je rozšířený na specific learning difficulties. V německé literatuře se setkáme s výkladovým označením Legasthenie.⁵ Specifické poruchy učení jsou především předmětem zájmu pedagogiky a psychologie, ale zajímají se o ně také též další příbuzné obory. V lékařské vědě mají svou číselnou klasifikaci F80-F89. Terminologicky se, ale liší od pojmů užívaných v pedagogické praxi.

V této části práce jde ale především o představení hlavních pojmů a rozdílů těchto pojmů. Proto se zaměříme na předponu „dys“, která je výrazným znakem. Předpona dys- znamená rozpor, deformaci. To vyplývá, že dysfunkce je špatná, deformovaná funkce. Z vývojového hlediska znamená dysfunkce funkci neúplně vyvinutou, zatímco afunkce je ztráta funkce již vyvinuté. Z vývojového hlediska je předpona dys- nedostatečný, nesprávný vývoj dovednosti. Druhá část názvu poruchy je přejata z řeckého označení té dovednosti, která je postižena. Dyslexie je nejznámějším pojmem z celé skupiny poruch učení. Dyslexie je porucha osvojování čtenářských dovedností. Proto se také o ní začalo hovořit nejdříve, právě ona nejnápadněji ovlivňovala a ovlivňuje školní úspěšnost dítěte. Tak to například uvádí starší definice i popisy poruchy, „*úroveň čtení je nepoměrně nižší, než bychom očekávali vzhledem k jiným schopnostem a výkonům dítěte*“.⁶ Je zde dobré také upozornit i na možné nesprávné přiřazení poruchy s předponou dys u dětí vývojově nezralých, a dětí s nízkou úrovní

---

⁴ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s.10

⁵ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s.11

⁶ Tamtéž s. 9

rozumových schopností. Zelinková⁷ pro snadnější pochopení nesprávného přiřazení této dysfunkce předkládá definici, ve které vymezuje, co poruchou u těchto dětí není. „*Pomalé osvojování dovedností číst, psát a počítat u dětí vývojově nezralých, u dětí s nízkou úrovní rozumových schopností. Jako poruchu nelze označovat výskyt pouze jednoho z projevů poruch učení, např. záměny krátkých a dlouhých samohlásek, záměny písmen b-d-p.*“

Již z uvedených pojmů je zřejmé, nakolik je důležité, aby dyslexie byla diagnostikována včas. A pokud je to možné, ještě před nástupem dítěte do školy v předškolních zařízeních, kde lze diagnostikovat již některé projevy ukazující na dyslexii. Následně v prvním ročníku školní docházky.

2 KLASIFIKACE SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ

Členění specifických poruch učení je úzce spjato s charakteristikou jednotlivých projevů, jejich výčet se však v jednotlivých zemích může lišit. Zde uvedené členění charakterizuje specifické poruchy učení jen v rámci České republiky.

Dyslexie - specifická porucha čtení projevující se neschopností naučit se číst běžnými výukovými metodami. Zvláště pak rozlišování písmen tvarově podobných (b-d, s-z, t-j). Problémem může být i rozlišení zvukově podobných hlásek (a-e-o, b-p). Porucha postihuje techniku čtení, rychlost, chybovost a porozumění čtenému textu.

Dysgrafie - specifická porucha grafického projevu, postihuje zejména celkovou úpravu písemného projevu, osvojování a napodobování jednotlivých písmen, řazení písmen, spojení hlásek. Dysgrafie bývá někdy spojena i s dyspinií.

Dysortografie - specifická porucha pravopisu, často se vyskytující ve spojení s dyslexií. Projevuje se specifickými dysortografickými chybami a obtížemi při osvojování a aplikací gramatických pravidel, jako například zkomoleniny, chyby z artikulační neobratnosti, nesprávně umístěné nebo vynechané vyznačení délek samohlásek, chyby v měkčení.

---

⁷ Tamtéž s. 10

Dyskalkulie - specifická porucha matematických schopností, týkajících se zejména zvládnání základních početních operací vyplývajících z propojení verbálních dovedností (čtené řeči, ovládnání psaní), prostorového vnímání, usuzování (logika), numerickými dovednostmi aj. Z výše uvedeného je patrné, že existuje několik typů dyskalkulie.

Dyspinxie - specifická porucha kresleného projevu projevující se zejména ve výtvarných schopnostech. Jde o neschopnost převést svou představu z trojrozměrného prostoru na dvojrozměrný papír, postižený touto poruchou má potíže s pochopením perspektivy.

Dysmúzie - Specifická porucha vnímání a reprodukce hudby s neschopností rozpoznávat tóny.

Dyspraxie - Specifická porucha motorické funkce, ovlivňující všechny složky motoriky.⁸

3 DYSLEXIE

Dříve používán termín slovní slepota je popisována mnoha způsoby, odborně i laicky. Slovo "dyslexie" se často používá jako nálepka, označení člověka s SPU, bez jakéhokoli skutečného pochopení toho, co to znamená. Je to z důvodu, že nejvíce se v životě setkáváme právě s lidmi trpící touto poruchou učení. A již dopředu si někteří lidé mylně myslí, že jim dyslektik nemůže být ve všech ohledech roven, protože má nižší IQ. To je jeden z mýtů spojený s dyslexií. Z toho důvodu je kapitola zaměřena na popis, co dyslexie vlastně opravdu je.

Dyslexie tvoří skupinu různých, ale souvisejících faktorů, které postihují jednotlivce po celý život. I když existuje mnoho sdílených zkušeností dyslektiků, v konečném důsledku jsou zkušenosti úzce individuální. Každý prožívá poruchu učení jinak. Je to ovlivněno mnoha faktory, které budou popsány v další kapitole.

---

⁸ BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. s. 29 - 35

Dyslexii lze popsat, jako specifickou vývojovou poruchu učení, která vzniká často na podkladě fonologického deficitu (obtíže s propojováním písmen s odpovídajícími hláskami, dekodováním slov, diskriminací jednotlivých hlásek ve slovech, narušená schopnost hláskové syntézy, fonologické manipulace, automatizace fonetických dovedností apod.)

Jucovičová⁹ k popisu dyslexie dále uvádí, že často bývá doprovázena dalšími deficity, například porušením zrakového vnímání, často zrakovým rozlišováním. A také poruchy sluchového, zrakového vnímání a dalšími uváděnými v odborné literatuře. Například další možná příčina je i v souvislosti s lateralizací, a spoluprací mozkových hemisfér. Juhavičová dále uvádí i případnou poruchu koncentrace pozornosti.

Matějček¹⁰ poukazuje na fakt, že během zkoumání dyslexie sice v terminologii došlo k výraznému zjednodušení a sjednocení, bohužel v otázce definice dyslexie nebylo ze začátku dosaženo jednoty. Důsledkem toho byla paradoxní situace, kdy na jedné straně ti, kteří v praxi s dyslektickými dětmi diagnosticky a terapeuticky pracovali, nepochybovali o existenci a specifčnosti této poruchy, byli na druhé straně teoretici a výzkumní pracovníci, kteří nedovedli dosud tuto specifčnost uspokojivě vyjádřit. Bylo to z důvodu, že proti každé navržené definici byly vzneseny námitky, i když víceméně oprávněné. Proto lze najít i několik definic dyslexie, pro utvoření představy jsou zde vybrány dvě současné, které jsou zkráceny.

Bartoňová¹¹ uvádí, že jde o specifickou poruchu učení neurobiologického původu. Charakterizují ji obtíže s plynulým anebo správným rozpoznáním slova, špatným pravopisem i dekodovacími schopnostmi. Jde o typický následek deficitu ve fonologické složce jazyka. Mezi sekundární následky patří problémy s porozuměním čteného i omezené čtenářské zkušenosti, které vedou k vytvoření nedostatečné slovní zásoby, tím i základních znalostí.

---

⁹ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Specifické poruchy učení a chování*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. s. 46

¹⁰ MATĚJČEK, Z. *Dyslexie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. s. 20

¹¹ BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. s. 25

Jošt¹² tvrdí, že dyslexie omezuje schopnost naučit se číst při normální inteligenci, omezuje dobré tělesné i duševní zdraví, vzdělávání, motivaci a dehonestuje vyvíjené úsilí jedince. Jedinec ať jako dítě, nebo již dospělý, své problémy bez cizí pomoci nezvládne. To závažným způsobem zasahuje do jeho života. Zpočátku školního a později i pracovního, významně snižuje jeho uplatnění, nadání a tvořivost. Běžně je také dyslexie označována jako hendikep, vada v neurologickém systému, která činí obtíže při čtení, určitých matematických úlohách nebo zapamatování si, na kterou stranu jsou obrácená písmena či čísla.

Na základě těchto v kostce shrnutých informací a poznatků je zřejmé, že práce s dyslektikem si vyžaduje minimálně orientaci v celé problematice jako nezbytný základ pro volení nejvhodnějších metodických postupů. Jde převážně o dovednosti sestavovat individuální plány reedukace pedagogem. Zelinková¹³ dále uvádí, že i tak se metoda stává účinnou teprve až v rukách toho, kdo ji používá, kdo ji doplňuje, oživuje svou vlastní zkušeností a individuálními charakteristikami, kdo ji modifikuje tak, aby pomohla dítěti, které naši pomoc potřebuje. I u dyslexie platí, stejně jako u jednotlivých typů SPU, že toto omezení nepostihuje člověka pouze v oblasti školských dovedností, jako jsou neúspěchy ve výuce, ale postihuje i vývoj osobnosti, příkladem mohou být pocity méněcennosti a celý řetěz dalších obtíží, které poruchu provázejí, a jsou mnohdy ve svých důsledcích mnohem horší než porucha sama a to při nedostatečné pomoci i po celý život.

3.1 Členění dyslexie

Zjednodušené členění dyslexie popisuje Zelinková¹⁴ takto:

- „Dyslexie fonemická vzniká jako následek nezvládnutého fonemického systému jazyka.

---

¹² JOŠT, Jiří. *Čtení a dyslexie*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). s. 20

¹³ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). s. 9-13

¹⁴ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). s. 16-17

- *Dyslexie optická se projevuje poruchami zrakové a zrakoprostorové analýzy, nediferencovaností představ o tvaru, poruchami zrakové paměti, prostorového vnímání a prostorové paměti.*
- *Dyslexie agramatická se projevuje nedostatečným osvojením gramatických forem, morfologických a syntaktických zobecnění.*
- *Dyslexie sémantická se projevuje nedostatečným chápáním smyslu čteného textu.“*

3.2 Charakteristické znaky dyslexie

Charakteristickým znakem dyslexie, jak popisuje Jucovičová¹⁵, je obtížné čtení, tedy čtení jako vlastní akt. Porucha čtení může být dvojího druhu. To znamená, čtení může být se zvýšenou chybovostí, nebo pouze rychlé, překotné, (tzv. levohemisférové čtení). Pokud jde o druhý případ, s menším výskytem chyb, neplynulé, pomalé, namáhavé (tzv. pravohemisférové čtení), se kterým se v praxi setkáváme nejčastěji. Tato kategorizace se však nedá vždy jednoznačně uplatnit.

Typické specifické chyby:

- záměny písmen, tak zvané statické inverze, kdy jde o tvarovou podobnost, například: a–o–e, b–d–p, m–n, a podobně.
- přesmykování písmen, slabik (tzv. kinetické inverze).
- vynechávky slov, slabik, písmen.
- naopak přidávání písmen, slabik.
- odhadování koncovek slov.
- vynechání diakritických znamének, nebo jejich nesprávné použití.

Dále Jucovičová¹⁶ uvádí, že důsledkem těchto chyb je nesprávné čtení až komolení slov. Pokud dítě dokáže kontrolovat čtený text sluchově, případně zrakově, je schopno alespoň částečně chybně čtené slova korigovat. To ovšem nastává postupně až s rozvojem čtenářských dovedností.

---

¹⁵ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Specifické poruchy učení a chování*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. s. 12-13

¹⁶ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Specifické poruchy učení a chování*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. s. 14-15

Proto dyslektici mívají problémy s intonací, melodií věty a neklesají hlasem, tak jako děti bez postižení. Naopak čtou monotónně, výsledkem je nesprávné hospodaření při čtení s dechem. Někdy se to také projevuje opakováním začátků slov, neudržením pozornosti na jednom řádku, přeskakují řádky a hůře se orientují v textu. Obdobné obtíže mohou také vznikat i tehdy, když dítě používá nesprávnou techniku čtení, jako je tiché čtení nebo také tzv. dvojí čtení, kdy si přečte slovo nejdříve potichu pro sebe a teprve pak je přečte nahlas. Čtení je potom neplynulé, s významnými pauzami. Důsledkem toho je problém s porozuměním a reprodukcí přečteného textu, jehož konečný výsledek poukazuje na fakt, že si dítě buď vůbec nepamatuje, co četlo nebo jen obtížně si vybavuje pouhou část přečteného textu. Dítě tak nedokáže diferencovat rozdíly, zda je slovo kos „kos“ nebo „nos“ nebo dokonce „sok“. Vzniká tak disproporce mezi úrovní obecných schopností a úrovní čtení. Proto mají obtíže všude tam, kde jsou závislé na výkonu čtení. Tzn. i v naukových předmětech a v matematice.

Písemný projev:

- u opisu a přepisu chybují většinou děti jen proto, že si chybně přečte předlohu. (Viz specifické chyby při čtení). Z toho důvodu, potřebuje více času na samotné přečtení textu. Proto mívají děti s dyslexií u diktátů obtíže s přečtením toho, co napsaly.

Matematika:

- i zde platí, že dítě s dyslexií má obtíže při řešení slovních úloh z důvodu samotného porozumění přečteného zadání, nebo přehlédnutí číslic a čísel, záměny a pořadí číslic. Stejně tak záměny znamének i umístění závorek právě kvůli chybovosti čtení.

Cizí jazyk:

- opět se jedná o chybovost čtením textu a celkově s osvojením si cizího jazyka prostřednictvím čtení, někdy také i s písemným projevem (viz výše).

Naukové předměty: i zde se opakují předchozí problémy, vše se stahuje k obtížím a chybovosti při čtení textu. Schopností přečíst příliš dlouhý text, natož porozumění vlastního obsahu. Často si tak text musí přečíst opakovaně.¹⁷

V zahraničí byly identifikovány specifické poruchy čtení v roce 1925 americkým neurologem Samuelem, jak uvádí Selikowitz.¹⁸ Ten kladl ráznost na dominantní vývoj

---

¹⁷ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Specifické poruchy učení a chování*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. s. 13-20

jedné strany mozku, a proto vyvinul metody učení, z nichž některé se stále používají. V tomto období byly rovněž popsány, jak uvádí Selikowitz¹⁹, formy poruchy čtení od lékařů Anselna Strausse a Heinze Wenera, kteří prezentovali charakteristiku dítěte se širokým stupněm poruch učení. Za důležité považovali nahlížet na každé dítě individuálně, z důvodu odhalení jeho specifických vyučovacích potřeb. Jejich činnost vedoucí ke stanovení klinických i vyučovacích metod pro děti s SPU se tak stala zásadní metodou nejen v zahraničí, ale později i u nás.

K nalezení charakteristických znaků dyslexie přispěl i výzkum čtení u běžné populace naší republiky již ve třicátých letech 20. století. Zelinková²⁰ uvádí, že tehdy proběhla první měření pod vedením pedagoga Václava Příhody. V roce 1956 byl poprvé standardizován text pro účely psychologické diagnostiky. Další měření se uskutečnila pod vedením Z. Matějčka s cílem vytvořit standardizace textů pro účely diagnostiky dyslexie. Měření, při němž byly použity stávající texty, bylo provedeno ve školním roce 1994/1995. Dále Zelinková uvádí: „Cílem bylo ověření následujících hypotéz:

1. *Současné texty a platné normy k diagnostice dyslexie lze užívat i nadále, protože politické, ekonomické a sociální změny počátku devadesátých let neovlivňují výrazně úroveň čtení.*
2. *Dynamika vývoje čtenářských dovedností je nejvýraznější na počátku školní docházky, tj. v 1.-3. ročníku.*
3. *Různá náročnost textů ovlivňuje kvalitu čtení ve všech sledovaných ročnících.*

Hodnocení úrovně čtení bylo provedeno ve 2.-6. ročníku dvakrát. První měření proběhlo v období říjnu až listopadu 1994 a druhé v únoru až březnu 1995. Měření provedlo 65 examinatorů, kterými byli pracovníci pedagogicko-psychologických poraden a speciálně vyškolení učitelé.

Přibližně stejným procentem byla zastoupena místa menší než 10 tisíc obyvatel, města s 10-100 tisíci obyvatel a velkoměsta nad 100 tisíc obyvatel.

---

¹⁸ SELIKOWITZ, Mark. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. Vyd. 1., české. Praha: Grada, 2000. Pro rodiče. ISBN 80-7169-773-7. s. 15-16

¹⁹ Tamtéž

²⁰ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 32

V průběhu prvního měření byly zjišťovány základní údaje o žácích a jejich rodině, učitelé hodnotili čtenářskou úroveň svých žáků. “

Za tímto účelem, jak uvádí Zelinková²¹, bylo vyšetřeno 2219 žáků z 2. - 6. ročníků a žáci tehdy posledního 8. ročníku. V jednotlivých ročnících byl přibližně stejný, počet chlapců a dívek. Byly použity tři články různé obtížnosti. Zkoušející učitel sledoval rychlost čtení, techniku čtení a chybovost. Z hlediska porozumění čtenému textu bylo zjišťováno, zda chybující dítě zaměňuje v nesprávně přečteném slově smysl slova. A zda šlo o slovo odvozené, blízké, vzdálené, nebo nesmyslné. Je také zajímavé, že údaje o rychlosti čtení se ve sledovaných letech 1965-1995 příliš výrazně nelišily.

Velmi důležité bylo i měření čtenářské gramotnosti, jak uvádí Straková²². Čtenářská gramotnost je definována jako: „*schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti.*“

Výzkumy a sledování v této rovině přinesly cenné poznatky, jak dále prezentuje Zelinková²³. Ukázalo se, že nejen jedinci s dyslexií, ale též část běžné populace má potíže se zvládnutím rychlého a správného čtení s porozuměním textu z důvodu nevhodné výše náročnosti textu v učebnicích. Na základě tohoto výzkumu bylo možné stanovit základní charakteristické znaky dyslexie ve vztahu k čtenářskému výkonu. A to techniku čtení, rychlost, správnost a hlavně porozumění čtenému textu.

Názorný přehled obtíží specifikovaný dle stupňů předškolního i školního vzdělání je uveden v tabulce níže.

---

²¹ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 32

²² STRAKOVÁ, Jana. *Vědomosti a dovednosti pro život: čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost patnáctiletých žáků v zemích OECD*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2002. s. 10

²³ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s.19-42

Tabulka č. 1 Obecné projevy dyslexie v mateřské, základní a střední škole

Projevy v mateřské škole	Projevy na základní škole	Projevy na střední škole
<ul style="list-style-type: none"> ➤ záměny hlásek (s-l, r-l, p-b), vynechávání hlásek, části slov; ➤ používání slov v nesprávném významu; ➤ špatná paměť v užívání běžných slov (při označování předmětů, které se často vyskytují v blízkosti dítěte); ➤ špatné tvoření rýmu; ➤ neschopnost určit první a poslední hlásku ve slově; ➤ neschopnost zapamatovat si básničku; ➤ obtíže s opisem či obkreslením; ➤ nepořádek na papíře; ➤ poruchy krátkodobé paměti, pozornosti, zručnosti, nemotomost při oblékání, zavazování tkaniček; ➤ neschopnost rozaznat pravou a levou stranu; ➤ obtíže opakovat rytmus. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nadměrné vynaložení energie, času při školní práci; ➤ často a rychle se unaví; ➤ pomalý výkon; ➤ chybovost; ➤ přeskokování slov i řádků; ➤ záměna písmen (p-b-d, g-q, e-a) a hlásek; ➤ je pro ně obtížné naučit se abecedu, tabulky, dny v týdnu, měsíce; ➤ často zaměňují pravou a levou stranu; ➤ problémy s vyjadřováním (chudý slovník); ➤ potíže v oblasti gramatiky; ➤ obtíže se naučit cizí jazyk; ➤ problémy s pozorností a koncentrací; ➤ problémy psychické (jako následek poruchy); ➤ pokouší se o zlepšení mnoho let, většinou několik hodin denně, ve škole i doma a nedaří se jim to; ➤ reakcí může být uzavření se do sebe, deprese, agrese. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ obtíže s opisováním z tabule; ➤ zvláštní pozice při čtení; ➤ přeskokování řádků a slov; ➤ obtíže využívat místo na papíře; ➤ obtíže při rozlišování různých typů písma; ➤ záměny písmen; ➤ obtíže s výslovností složitých slov; ➤ problémy s používáním slovníku, interpunkce; ➤ obtíže naučit se specifické termíny; ➤ potíže v oblasti paměti (názvy států, historická fakta apod.); ➤ poruchy pozornosti; ➤ obtíže s organizací času; ➤ problémy v oblasti sociálních vztahů.

24

Tabulka převzata od BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. s. 31

3.3 Reedukace dyslexie

Reedukace je časově velmi náročná. Zelinková²⁵ uvádí, že je popisována v několika publikacích a tak použijí jen její základní body k představě, o jak komplexní a složitou nápravu se jedná. Jde o částečnou představu, jak je tato náprava složitá a provázaná,

²⁴ BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. s. 31

²⁵ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 72-89

jak časově tak i svou důsledností. A kolik úsilí musí člověk omezený dyslektickým postižením vynaložit, aby byl schopen daný handicap snížit do budoucna na minimum.

Co je tedy reedukace, a jak probíhá. Všeobecně zde platí zásady pro všechny jedince se SPU, i když je každý jedinec neopakovatelné individuum. Mohlo by se totiž z reedukace stát pouhé doučování, nebo nahodilé aplikování, za tímto účelem vytvořených a opakujících se cvičení. Která nevedou ke zlepšení, ale mají za následek ztrátu motivace, snížení sebedůvěry a další negativní průvodní jevy. Reedukace tedy navazuje na dosaženou úroveň dítěte bez ohledu na věk a učební osnovy. Nezbytným předpokladem úspěchu je dobrý začátek a soustavná motivace. Dítě, které trpí poruchou, má většinou negativní zkušenosti a nevěří si. Pohoda, povzbuzení, první úspěchy povedou dítě k víře, že se dobré výsledky mohou dostavit. Je stále důležité mít na zřeteli, že reedukace je individuální proces a je zaměřena na celou osobnost dítěte. Nelze také opomíjet zdravotní stav dítěte. Z tohoto důvodu je velmi obtížné s jistotou říci, jak dlouho bude tedy reedukace trvat, zda se úspěch dostaví nebo ne, zda budou výsledky minimální, či povede k naprostému úspěchu. Protože zde důležitou roli hrají též vnější vlivy, tj. rodinné prostředí, způsob rodinné výchovy a prostředí školy, kde se předpokládá nejen odborná připravenost učitele v tomto směru, ale také jeho schopnost motivovat a hledat optimální cesty zvládnutí učiva i v případě, že dítě má obtíže. Velkou roli zde mohou sehrát i vztahy mezi tím, kdo provádí reedukaci a dítětem, ale i mezi pedagogem a rodiči.

Reedukace dyslexie využívá několik metod. Jedna z metod reedukace podle Dirka Bakkerera vychází z analyticko-syntetické metody čtení. Vybraná metoda reedukace podle Dirka Bakkerera, jak dále uvádí Zelinková²⁶, začíná rozvíjením percepčně-motorických funkcí, řeči a dalších dovedností, které souvisejí se čtením, ve dvou oblastech. První oblastí je technika čtení (dekódování), druhá porozumění textu. Obě oblasti spolu souvisejí a vzájemně se ovlivňují.

U první oblasti se jedná o poznávání písmen ne jen zrakem, ale i hmatem za použití liter vytvořených z různých materiálů, využití melodického zvuku přiřazenému určitému písmenu, nebo rozlišení tvarů podle polohy v prostoru (b, p, d) bez spojení s hláskou. Záměrem není čtení, ale jejich zrakové a prostorové vnímání.

---

²⁶ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 83

Druhá oblast – porozumění čtenému textu pracuje se spojením mezi prvky textu navzájem, mezi prvky textu, vědomostmi žáka a vnějším světem. Z toho vyplývá, že dosavadní vědomosti dítěte v této oblasti hrají významnou roli.

Porozumění čteného textu je rozděleno do tří kategorií.²⁷

- porozumění izolovaným výrazům;
- mechanické porozumění na základě paměti;
- porozumění na základě pochopení souvislostí.

Další metoda je metoda obtahování, jak uvádí Pokorná.²⁸ A je postavena na čtyřech sensorických modalitách (vizuální, auditivní, kinestetické a taktilní). Tato metoda je náročná tím, že dítě v každé z nich musí dosáhnout preciznosti.

Z výše uvedeného je zřejmé, že dítě postiženo dyslexií, při prvním styku s písmenky, později se slovy a pokusy o jejich čtení ať již ve školce, či doma s rodiči, objeví své nedostatky, kterým ale samo nerozumí a nechápe co se děje, a proč je neustále opravováno a káráno.

4 ŽIVOT S DYSLEXIÍ

Z výše uvedeného je zřejmé, že člověk omezený dysfunkcí bez včasné diagnózy a reedukace, může zažívat velké psychické útrapy. Dnešní děti mají velkou výhodu v tom, že poruchy učení jsou již všeobecně známy a jejich příznaky tak včas zachyceny a odborně napravovány. V roce 1994 vyšla například kniha od Olgy Zelinkové „Poruchy učení“ právě určená pro učitele, kteří se ve své praxi setkávají s dysfunkcemi. Rodiče většinou tyto dysfunkce připisují pouhé nesoustředěnosti, lenosti nebo dětské opožděnosti, která se s věkem dítěte vytratí. Pro rodiče s tímto postižením je určitě důležitá také, hlavně v kapitole kde jsou popsána doporučení, jakým způsobem s dítětem pracovat.

Co je ale podle Zelinkové²⁹ velmi důležité pro zmírnění psychických dopadů na dítě s tímto postižením, je jeho správně nastavené školní hodnocení a klasifikace. Hodnocení

---

²⁷ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 72-89

²⁸ POKORNÁ, Věra. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha: Portál, 1997. s. 249-250

je nadřazený pojem pojmu klasifikace. Hodnocení, nebo klasifikace zjišťuje a posuzuje úroveň žáků za určité období. Důležité je tak postihnout celou osobnost dítěte, a orientovat se především na jeho kladné rysy. Hodnocení a klasifikace má tak plnit funkci motivační, kontrolní výchovnou, diagnostickou a regulační. Jde o nedílnou součást každé výchovně vzdělávací práce. Opomenutí některé z těchto funkcí se negativně odráží v psychice žáka, ovlivňuje tak nepříznivě další jeho práci. Proto hodnocení i klasifikace žáků s tímto omezením mohou velmi významně ovlivnit jejich další vývoj, buď k lepším výsledkům, nebo zcela obráceně. Proto byl vypracován systém klasifikace, jako součást první instrukce pro zřizování tříd pro děti s poruchou čtení v roce 1972, jak uvádí Zelinková.³⁰

Pokud dítě bude svůj hendikep brát jen jako omezení, a ne jako celoživotní příkoří, dokáže se s ním vyrovnat, a v budoucím životě eliminovat jeho dopady. Velmi důležitá je i inkluze, která u nás byla vyhláškou č. 73/2005 uvedena v platnost a pomohla získat školám potřebné finance k zajištění základních potřeb pro děti s SPU, později novelizována vyhláškou č. 27/2016 Sb.³¹ o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Ještě před zmíněnými vyhláškami, vyšel „Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování“ pod č.j.: 13 711/2001-24, který navazuje na Směrnici MŠMT.³² Zde v této práci nejde o řešení, zda tento zákon splnil vše beze zbytku, ale jen o fakt že i stát si uvědomuje důležitost pomoci dětem s SPU a samozřejmě i s dalšími omezeními.³³

---

²⁹ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). s. 146

³⁰ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 215

³¹ VYHLÁŠKA: *Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném do 31. 8. 2017* [online]. Česká republika: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2016 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi>

³² METODICKÝ POKYN: *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování* [online]. Praha: MŠMT, 2004 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-vzdelavani-zaku-se-specifickymi-poruchami-uceni-nebo-chovani>

³³ INKLUZE: 'Inkluze je drahá a neefektivní,' říká zástupce speciálních pedagogů v duelu s náměstkyní. *Www.irozhlaz.cz* [online]. Česká republika: iROZHLAS, 2017 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/inkluze-je-draha-a-neeaktivni-rika-zastupce-specialnich-pedagogu-v-duelu-s_1711022115_dbr

Jiné státy přišly s pomocí pro děti s SPU již mnohem dříve, než zde v České republice. Například USA v roce 2001. A chápou, že samotná podpora není samo spásná. Je potřeba ji důsledně dodržovat a podporovat. Také výzkum v oblasti dyslexie se za posledních 20 let značně rozvinul. Pokroky v oblasti zobrazování pomocí magnetické rezonance (MRI)³⁴ a dalších forem zobrazování mozku byly velkým přínosem pro neurovědce, kteří zkoumali faktory spojené s dyslexií.

Z uvedených studií se vytvořilo několik různých faktorů se zaměřením na strukturní a funkční faktory spojené s mozkiem. Bohužel i tak neexistuje shoda o významu různých aspektů dyslexie. Pouze jistá shoda je, že dyslexie představuje více než problém čtení. Dyslexie může být také popsána jako skryté postižení, protože někdy ani nevíme, že osoba má dyslexii, dokud se nedostane do situace, která vyžaduje dovednosti v gramotnosti nebo zpracování určitých druhů informací. Dítě také ze studu, nebo ze strachu může postižení zakrývat a kompenzovat své dyslektické obtíže třeba tím, že se snaží vyhnout čtení nahlas, nebo psaní. Naopak někdy může být dyslektik považován za lenocha, nebo dítě s nedostatkem zájmu o práci ve škole. Většinou právě děti s dyslexií vyvíjejí větší úsilí než jiné kvůli svému omezení, a tak často mohou být právě kvůli tomuto úsilí velmi snadno unaveni. Právě tento aspekt skrytých zdravotních postižení může mít často za následek to, že dítě nesprávně hodnotíme. Jamie Oliver, šéfkuchař celebrit, který popisuje vlastní pocit ze školy ve Velké Británii, řekl: "Velmi mě mrzelo, že se mi ve škole nedařilo lépe. Lidé si mysleli, že jsem hloupý. Nikdy nebyl nikdo na blízku, kdo by mi pomohl pochopit co se děje, dodal mi sílu k boji s dyslexií a ukázal mi mé silné stránky."³⁵ Ano, právě pochopení a pomoc je to, co dyslektikovi nejvíce pomůže.³⁶ Cíl této práce je právě o pochopení problémů dyslektika. Tzn. pochopit dyslektika a zároveň mu nedat nálepku, která mu nepřísluší. Jak se říká, sytý hladovému nevěří. Zkuste si nějaký text natrhat na kousky a chaoticky je nalepit na papír. A může si hned částečně dyslexii vyzkoušet v několika minutách. Zjistíte, že ani životní zkušenosti, ani vysoké IQ nijak při čtení nepomohou. Pro dyslektika je i velký problém, pokud se u elektronických prezentací používají různé efekty, například když písmena krouží po stránce, nebo se různě posouvají.

---

³⁴ REID, Gavin. *Dyslexia and inclusion: classroom approaches for assessment, teaching and learning* [online]. 2nd ed. New York: Routledge, 2013 s. 4

³⁵ Tamtéž s. 6

³⁶ Tamtéž s. 1-28

Lidé bez dyslexie to naopak vítají, vytrhne je to z letargie a někdy i přispěje k zapamatování si textu. Zatím bylo vše všeobecně v rovině dětství a dospívání. Jak ale prožívá dyslexii dospělý člověk?

5 DYSLEXIE A DOSPĚLOST

Dospělý čtenář bez dyslexie se před nesmyslným slovem zastaví a ujistí se, zda ho analyzoval přesně, jak uvádí Pokorná.³⁷ Nejčastěji používá pravidla spojení písmen s jejich zvukovou podobou. Dospělý s dyslexií používá jednu ze dvou různých strategií. Buď se snaží číst stejnou rychlostí i nesmyslné slovo, to znamená, že nechce porušit tok řeči, aby neupozornil na jeho neschopnost číst. Tato strategie má však i negativní vliv na přesnost čtení nesmyslného slova.

Druhý případ je, že se dyslektik snaží přečíst nesmyslné slovo přesně, a proto nápadně sníží rychlost čtení. Někdy se také stává, že se nesmyslné slovo stává nepřekonatelnou bariérou. Dospělí dyslektici mají také potíže se čtením vět, které obsahují negaci, či negaci negace. Mají proto potíže s porozuměním textu, který vyžaduje detailní porozumění, např. technických příruček, přesného popisu postupu nebo způsobu práce.

Proto se pro dokreslení dyslektického hendikepu pokusím co nejstručněji alespoň na dvou konkrétních případech přiblížit obtíže spojené s touto poruchou, od školy až po zaměstnání. Tak jak popisuje Rýdlová³⁸ ve své publikaci: *„Do první třídy jsem začala chodit v roce 1960. O dyslexii tehdy vědělo pár zasvěcených, ale většina učitelů ve školách ne. I já jsem byla dyslektik, ale nikdo to tehdy, bohužel, nevěděl. Dost věcí mi ve škole šlo dobře, ale čtení mezi ně nepatřilo, což mě hodně traumatizovalo. Takže když jsem byla vyvolaná, abych četla nahlas, dostávala jsem záchvaty kašle, padaly mi věci pod lavici, kam jsem zalézala a pobývala tam co nejdéle. Velmi brzy došlo také na nechutenství, zvracení a tiky v obličejí. Jako další krok následovaly léky n a uklidnění. U nás doma prostě neexistovalo, že se budu špatně učit. Hodně učiva jsem dobře chápala a spoustu věcí jsem si pamatovala ze školy z poslechu. Mnoho učební látky*

---

³⁷ POKORNÁ, Věra. *Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti*. Praha: Portál, 2010. s. 134-192

³⁸ RÝDLOVÁ, Dagmar. *Dyslexie, smutek, mindráky a já: vyprávění pro lidi, se kterými se život nemazlí*. Chomutov: Ideas Advertising, 2010. s. 22

jsem se ale musela nadřít. Na II. stupni jsem se učila odpoledne a pak někdy ještě ráno třeba i od půl šesté. Nikomu z dospělých to tehdy nepřišlo divné, považovali to za projev svědomitosti a odpovědnosti. Deprese, žaludeční neuróza a tiky byly opět součástí mého života.“

Podobné problémy samozřejmě měla paní Rýdlová³⁹ i na střední škole, navíc ještě umocněné o psaní na stroji a cizími jazyky: ruštinou a angličtinou. Po střední škole pracovala v obchodě a jejím úkolem bylo psaní objednávek na galanterní zboží.

Vlivem dyslexie číslice viděla zpřeházeně a také je zpřeházeně psala. Tím nastal velký problém. Její sebevědomí a sebeúcta dostávaly opět těžké rány. Opět měla deprese, byla neurotická a začala myslet na sebevraždu. Naštěstí v té době potkala spolužačku ze střední školy, která ji přemluvila k dalšímu studiu na VŠE. Školu sice dostudovala, ale byla psychicky zcela vyčerpaná. Zlé trauma zažívala i v dalším zaměstnání, když pracovala jako plánovač.

„O dyslexii jsem tehdy nevěděla, pokračuje ve své výpovědi paní Rýdlova⁴⁰, takže jsem si nedokázala pomoci. Dělal jsem ohromnou spoustu chyb, nosila jsem si práci domů a cítila se jako totální debil. Strašně jsem se styděla. Moje sebevědomí bylo v hluboké studni. A kde byla moje lidská důstojnost?! Bylo mi opravdu, ale opravdu šíleně.“

Svůj životní příběh si prožila i Jana, jak uvádí paní Swierkoszová⁴¹. Ale naštěstí na základní škole k ní paní učitelka přistupovala trpělivě, s ohledem, ale důsledně. Brzy tak odhalila narůstající problémy se čtením a psaním. Doporučila rodičům vhodný přístup k domácí přípravě, zapůjčila čtecí okénko, zvolila individuální přístup. Později na doporučení PPP přešla ve 2. ročníku na novou školu do dyslektické třídy, kde bylo pouze 11 dětí. I když přetrvávaly obtíže ve čtení i psaní, zadržování v četbě a škaradý rukopis. Jana díky citlivému přístupu učitelů chodila do školy ráda, byla hodně snaživá a zodpovědná.

Bohužel s nástupem na střední školu začaly těžkosti s přístupem učitelů, kteří nezohledňovali dyslektické obtíže hlavně v jazyce českém a literatuře. Vygradovalo to při maturitní písemce z jazyka českého, kdy pro mnoho pravopisných chyb byla

---

³⁹ Tamtéž s. 22

⁴⁰ Tamtéž s. 26

⁴¹ SWIERKOSZOVÁ, Jana. *Nelehký život s dyslexií*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. s. 70-73

hodnocena stupněm nedostatečně. Zatím co odborné předměty zvládla velmi dobře a na praxi byla hodnocena výborně. Písemnou zkoušku musela opakovat v září. Po studiu nastoupila do nemocnice na plicní oddělení, tam se opět však potýkala s určitými problémy, zejména se záměnou písmen a hlasitým čtením, kdy nedokáže u některých slov říci nahlas totéž, co vidí. Pro Janu bylo výhodou, že psala zdravotní záznamy do PC. Počítač ji upozornil na chyby, které udělala v záznamech vlivem dyslexie. V zaměstnání kolegové věděli o Janiných potížích s dyslexií a snažili se jí v tomto směru pomoci. I z toho důvodu byla hodnocena jako velmi pracovitá, obětavá a přes svůj mladý věk zastávala zodpovědné úkoly.

Na dvou příbězích je vidět, jak se může lišit život s dyslexií. Swierkoszová⁴² říká, pokud je dyslexie včas diagnostikovaná, rodiče a okolí vás podporuje, nevnímáte dyslexii jako velký problém. Ale stačí v důležité etapě narazit na nezáměr, třeba učitelů na střední škole a vše může být jinak.

Na internetu i zde v citované literatuře lze dohledat mnoho životních příběhů dyslektiků. Zde v kapitole šlo jen o nástin pomyslných vah, jak málo stačí k tomu, aby člověk s dyslektickou poruchou mohl skončit v depresích. Pokud ale člověk má podporu a motivaci s dyslexií bojovat, lze uspět i v profesním životě. Bartoňová⁴³ uvádí: „Úspěch v zaměstnání může být závislý na tom, zda osoba bez daných schopností si je dobře vědoma rozsahu své neschopnosti a ví, jak a kdy tyto nedostatky kompenzovat v rámci pracovního uplatnění.“

Proto by se dospělí jedinci měli řídit několika zásadami při hledání zaměstnání. Měli by si spojit své vlastní zájmy s pracovními nabídkami, uvědomit si své možnosti, dovednosti a schopnosti. Pomůže jim to eliminovat možné neúspěchy v přijímacích řízeních. Pokud tak neučiní, může to odstartovat další řetězec problémů, spojený do životních neúspěchů a způsobit jim tak psychické problémy. Existuje také pomoc dospělým klientům, která je poskytována především individuální formou, soukromými konzultacemi u speciálních pedagogů či návštěvou psychologů. Jedinci se specifickými poruchami učení často potřebují při hledání zaměstnání pomoc někoho druhého, pomoc při zpracování strukturovaného životopisu, přihlášky do zaměstnání, při přípravě na

---

⁴² SWIERKOSZOVÁ, Jana. *Nelehký život s dyslexií*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. s. 71-74

⁴³ BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. s. 226

pohovor o nové místo. Každé opatření velice kladně ovlivňuje a zároveň přispívá k rozvoji osobnosti jedince se specifickou poruchou učení. Mezi doporučené strategie pro jedince s dyslexií na pracovišti patří například udělat si denní seznam povinností a kroužkovat si splněné úkoly, plnit úkoly po částech, požádat o radu, kdykoliv je potřeba, dělat si pravidelné krátké pauzy, využívat kreativitu, dělat si ke všemu písemné poznámky, zkusit delegovat práci, která je pro ně obtížná, některému kolegovi, využívat zvýrazňovačů, využívat barevného značení složek, dokumentů, využívat různých tabulek, přehledů, redukovat stres, využívat zařízení k usnadnění práce, například programy pro kontrolu pravopisu, elektronické slovníky. Důležité je zaměstnavateli o svých omezeních hned říci, pokud by měly vliv přímo na danou pracovní činnost.

Bartoňová⁴⁴ přímo uvádí: „Ze zkušeností víme, že je vhodné vyhledávat si některé informace o potenciálním zaměstnavateli či o práci již před pohovorem; promluvit si s někým, kdo dělá stejnou práci u stejné společnosti. Při pohovoru se zaměřit na své přednosti, pro zvýšení sebejistoty si přijímací pohovor nacvičit předem (srov. www.interdys.org; Reid, G. 2006)“.

Pro rychlou orientaci v dyslektických obtížích u různých profesí, je uvedena přehledná tabulka v příloze č. 1 na straně 60.⁴⁵ V tabulce je přehledně znázorněno několik profesí spolu s možnými problémy, které mohou dyslektikovi nastat při jejich vykonávání. Zároveň předkládá také jejich možné eliminace při přizpůsobení se uvedeným obtížím.

6 VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ

V dnešní době firmy po celé republice trpí nedostatkem pracovníků z řad odborníků, tak i manuálních pracovníků.⁴⁶ Hlavním cílem při získávání zaměstnanců je najmout kvalifikované pracovníky pro danou práci. Ty lze získat z vnějšího trhu, například

---

⁴⁴ BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. s. 225

⁴⁵ BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. s. 222

⁴⁶ <https://www.mesec.cz/clanky/nejsou-lidi-zoufale-firmy-nabizi-i-desetitiscove-naborove-prispevky/>

absolventy škol, ženy po mateřské dovolené, z úřadu práce i zdravotně postižené a další, nebo lze získat pracovníka z vnitřního trhu práce, tedy přímo zaměstnance organizace. Už Zlínský podnikatel Baťa si byl vědom strategické důležitosti výběru vhodných zaměstnanců. Proto si své učně vyučil sám, neboť nebyl spokojen s tehdejší úrovní učňů.⁴⁷ Touto metodou tak na základní pracovní místa získal prověřené a osvědčené pracovníky. Každý nový pracovník může vnést do organizace inspiraci vedoucí ke změnám.

Právě lidé s dyslexií mají jiné schopnosti, jak uvádí Marek⁴⁸ ve své publikaci. *„Mysl dyslektiků je jiná. Můžeme jim jen závidět, co jejich mozek umí. Přemýšlet v kontextu, nesoustředit se na zbytečné detaily a výjimečným způsobem vnímat prostor. Myslet „propojeně“, to znamená lépe rozeznat podobnosti, analogie a kauzální vztahy, schopnost vidět objekt či událost z různých úhlů pohledu a dobře uvažovat v dynamickém prostředí, kde jsou fakta nekompletní nebo se rychle mění. Pamatují si fakta na základě příběhů, ne jako čistou abstrakci.“*

Podle Dvořákové⁴⁹, je jedním z úkolů personalistů, získávání kvalifikovaných pracovníků. Jak dále Dvořáková uvádí, mají za cíl je identifikovat, přitáhnout a najmout. Stálá strategie spočívá v tom, že je potřeba oslovit a přilákat co nejvíce žadatelů. Efektivnost celého procesu získávání nových pracovníků zvyšuje, pokud se podaří nalézt soulad mezi potřebami organizace a potřebami uchazeče. Jinak řečeno, zaměstnavatel poskytne realistickou představu o nabízené práci a jejích požadavcích na žadatele, a ten si může srovnat své pracovní priority a očekávání se skutečností. Toto jednání vyžaduje velikou profesionalitu od zaměstnavatele. Musí zveřejnit korektní, spolehlivé a jasné požadavky na pracovníka a představit svou organizační kulturu. Vznikne tak základ pro perspektivní pracovní vztah, který vykazuje vyšší stabilizaci a stimuluje k pracovnímu výkonu bez dalších bonusů. Hlavním cílem jak uvádí Donnelly⁵⁰, je získávání pracovníků, tedy přilákat ty nejlepší uchazeče o volná pracovní

---

⁴⁷ LEŠINGROVÁ, Romana. *Baťova soustava řízení*. 3. vyd. Uherské Hradiště: Romana Lešingrová, 2008. ISBN 978-80903808-9-9.

⁴⁸ MAREK, Vlastimil. *Něco v síti: fejetony, které vycházely od roku 1997 na internetu na adrese <http://svet.namodro.cz>* [online]. 1999 [cit. 2019-04-07]. DOI: <http://absolvent.cz/clanek/tajemstvi-nejchytrejsich-lidi-sveta-odhaleno-trpeli-dyslexii>

⁴⁹ DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, a kol. *Management lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 133

⁵⁰ DONNELLY, James H., a kol. *Management*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1997. s. 551

místa. Zde je právě potřeba naprosto důkladná a precizní analýza pracovních míst. Na základě této analýzy se poté manažeři rozhodují o tom, jaké lidi je potřeba získat.

Při této analýze právě zde spatřuji možnost zvážit, jestli některý z projevů dyslexie u přijímacího pohovoru pro vhodného uchazeče, evokuje problém pro dané místo, nebo ne. Jde o to, že například špatně psaný projev neznamená nižší IQ, ale jen na něco upozorňuje a nevylučuje to uchazeče o přijetí na dané pracovní místo. Naopak, pokud zjistíme, že jde o pouhou dyslexii, je vhodné vzít v úvahu i výhody, které může dyslektik na dané pracovní místo přinést.

Analýza pracovních míst je právě postup, „během něhož se detailně zkoumá povaha úkolů, které tvoří pracovní místo, a zároveň se zkoumá, jaké dovednosti, schopnosti a odpovědnost musí mít člověk, aby mohl úspěšně úkoly pracovního místa plnit.“⁵¹

Proto výběr zaměstnanců je pro organizaci strategicky zásadní věc konstatuje Dvořáková.⁵² Při výběru nejvhodnějšího pracovníka jde o proces sběru a hodnocení informací pomocí různých metod výběru, které organizaci dokážou předpovědět efektivnost využití pracovníka. Jde právě o proces porovnání, nakolik se shoduje profil uchazeče se specifikací požadavků na dané pracovní místo.

Koubek⁵³ uvádí, že za účelem porovnání se provádí testy inteligence, ověřují se specifické dovednosti a schopnosti, pokud je potřeba i testy osobnosti a rozhovory k ověření odborných znalostí. Celý uvedený proces se vztahuje, jak na pracovníky přijímané zvenčí, tak i na pracovníky vlastní organizace.

Zde také spatřuji možnosti různých organizací, které se starají o nábor pracovníků na volná pracovní místa dle požadavků od personalistů, nebo manažerů podniků a organizací. V zahraničí není nic výjimečného, že tam působí organizace na podporu tohoto managementu i dyslektiků samotných. Zde uvádím dva internetové zdroje, jako příklady praktické pomoci od organizace personalistům.

---

⁵¹ DONNELLY, James H., a kol. *Management*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1997. s. 551

⁵² DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, a kol. *Management lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 138

⁵³ KOUBEK, Josef. *Řízení lidských zdrojů*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2008. s. 189

Firma Dyslexia Action⁵⁴ nabízí několik rad pro personalisty, jak se vyhnout chybným krokům, pokud jde o přizpůsobení se této společenské, ale skryté dysfunkci. Se správnou podporou mohou být i dyslektici cenným přínosem pro zaměstnavatele. Dyslektici jsou často vynikající řešitelé problémů a mají velké komunikační schopnosti. Firmy často říkají, že zaměstnanci jsou jejich nejcennějšími zdroji, takže stojí za zvážení, co může zaměstnavatel udělat, aby zajistil úspěch v příjmu kvalitních zaměstnanců i s dyslexií. V Anglii, Jobcentre Plus⁵⁵ uděluje organizacím ocenění, které se zavázaly k zaměstnávání osob se zdravotním postižením. I na základě přijímacích pohovorů, které splňují standardy, ze kterých je zřejmé, že se snaží pomoci třeba i dyslektikům zvládnout pohovor a jsou zaměřené na schopnosti, které využije dyslektik právě na daném pracovním místě. Apelují na zaměstnavatele, aby s nimi více komunikovali, ptali se na jejich potřeby, aby zajistili, že jejich dovednosti a schopnosti budou nejlépe využity při jejich práci.

Dyslexia Action⁵⁶ nabízí zdarma různé návody, jak pracovat s dyslektikem při účasti na pohovoru, nabízí i konzultace na pracovištích, které poskytují poradenství a podporu zaměstnancům, manažerům a personálnímu oddělení s cílem zajistit, aby pracovník byl schopen plnit své úkoly co nejlépe.

Také australský HR Institut (AHRI)⁵⁷ poskytuje nejnovější články o vývoji v oblasti personalistiky a řízení kariéry se zaměřením na dyslexii. Tento článek popisuje problémy u více organizací, jak s pohledem manažerů na dyslektiky, tak i s jejich přijímáním. Zároveň předkládá i několik výhod a schopností, které dyslektik právě kvůli dyslexii má. I zde je nabízena pomoc a rada manažerům k získání kvalitních zaměstnanců z řad dyslektiků.

---

⁵⁴ MCLAREN, Bella. *HR guide to dyslexia at work* [online]. 16.2.2016 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://hrmagazine.co.uk/article-details/hr-guide-to-dyslexia-at-work>

⁵⁵ Tamtéž

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ HRM The news site of the Australian HR Institut: *What you need to know about dyslexia in the workplace* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://www.hrmonline.com.au/section/featured/dyslexia-in-the-workplace/>

7 PRAKTICKÁ ČÁST

7.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem průzkumu v předkládané bakalářské práci je, poukázat na problém v praktickém životě se specifickou poruchou čtení - dyslexií v období dospělosti, s důrazem na subjektivní vnímání vlivu omezení způsobených dyslexií na pracovní život z hlediska osob s touto poruchou. A tím i částečně poukázat na psychické i sociálních aspekty dyslexie.

Práce je zaměřena na problematiku získávání zaměstnání a překážky s tím související. V případě využití předkládané bakalářské práce personalisty, nebo manažery bez znalosti zde prezentovaných překážek. Lze bakalářskou práci využít jako náhled do prezentované problematiky, aby se mohli lépe při setkání s dyslektikem u výběrového řízení zorientovat. A lépe tak pochopili uchazeče o dané pracovní místo, ale i zaměstnance již přijaté. A mylně si onoho člověka nezařadili do nesprávné kategorie lidí s nižším IQ, nebo jiné kategorie vytvářené lidmi při haló efektu.

7.2 POPIS POUŽITÝCH METOD A SOUBORŮ VÝZKUMU

První metoda průzkumu byla zvolena metoda dotazníku s kvalitativním vyhodnocením a analýzou. Dotazník obsahuje 20 otázek. Dotazník je rozdělen do tří částí, první část tvoří otázky uzavřené. Druhou část tvoří otázky s možností upřesnění odpovědi respondentem, pokud tak respondent uzná za vhodné a mohl doplnit i vlastní názor a zkušenosti. Třetí část tvoří otázky, na které respondent má možnost subjektivně odpovídat. Zde byla možnost odpověď uvést v procentech, pro snadnější vyjádření subjektivnosti vnímání možné odpovědi. Početně bylo třináct otázek koncipováno jako uzavřené, pět otázek bylo formulováno jako polootevřené a dvě s procentuálním zhodnocením subjektivního dojmu.

Průzkum proběhl ve formě elektronického dotazníku online, pomocí ŠIS (štábní informační systém) i soukromého e-mailu a v tištěné formě dodaného přímo respondentům.⁵⁸

Druhou metodou průzkumu byla zvolena forma nestrukturovaného rozhovoru, také s kvalitativním vyhodnocením.⁵⁹ Respondentů bylo celkem šest. Otázky, které mohli zaznít během rozhovoru, obdrželi v dostatečné době předem tak, aby nedošlo k nesrozumitelnosti dotazu, nevhodnosti dotazu nebo k pouhému nechtěnému zaskočení respondenta složitostí dotazu. Rozhovor byl zvolen pro doplnění a doladění vzhledu do problematiky s touto dysfunkcí, kterou nešlo pouhým dotazníkem dostatečně rozkrýt.

Výběr respondentů nemohl být zcela náhodný. Bylo důležité, aby u respondenta byla diagnostikována dyslexie, ať již na prvním stupni základní školy, nebo později. Postupně jsem oslovoval různé zdroje s požadavkem na participaci při sběru dat pro tento výzkum v rámci bakalářské práce. Vytvořil i vlastní blog⁶⁰, kde jsem s tímto požadavkem oslovil širokou veřejnost. Bohužel vlastní blog mi neposkytl dostatek dat pro mou práci a oslovené instituce i fyzické osoby zabývající se touto dysfunkcí se mi omluvily z důvodu své vlastní zaneprázdněnosti.

Potřebný počet respondentů pro dotazník jsem následně získal převážně ze svého okolí pracovního i soukromého. Další potenciální korespondenty jsem kontaktoval pomocí štábního informačního systému, kde jsem oslovil kolem 1100 vojáků a občanských zaměstnanců. Bohužel z tohoto množství oslovených osob přes štábní informační systém, se mi vrátilo pouze devět vyplněných dotazníků. Nízkou návratnost vyplněných dotazníků si vysvětluji i částečnou obavou o odhalení tohoto hendikepu přímo v práci. Cílovou skupinu šesti respondentů pro nestrukturovaný rozhovor jsem získal mezi známými a v rodině.

---

⁵⁸ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). s. 118

⁵⁹ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). s. 110

⁶⁰ HAMBÁLEK, Roman. Dysexie82. *Webnode* [online]. Česká republika [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://dyslexie82.webnode.cz/>

Respondenti byli upozorněni, že rozhovor bude natočen a zacházeno s ním dle GDPR⁶¹, pouze pro tuto práci a použit jen ve formě přepisu výběru částí k porovnání odpovědí, nikoli jako celek. Celek přepisu rozhovoru pro výběr potřebných dat měli respondenti následně možnost konzultovat a autorizovat. Po poučení a potvrzení dohody o uložení nahrávky rozhovoru pouze pro mou potřebu a případnou doložitelnost autenticity, proběhly rozhovory v přátelském duchu. Při přepisu rozhovoru jsem se snažil o co nejpřesnější zachycení doslovných citací, které jsem použil jako příklady v této práci pro doplnění vytvoření celku k zodpovězení cíle výzkumu.

Výzkumné otázky vyplývají z teoretické části práce, z jednotlivých kapitol. Snahou koncipování otázek, bylo také ověření si teoretické části i na takto malém vzorku respondentů. Z toho důvodu byla i snaha o co nejrozmanitější rozsah dosaženého vzdělání a pokud možno i zastávané pracovní činnosti.

7.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU – DOTAZNÍKOVÁ ČÁST

Průzkum specifické poruchy čtení – dyslexie u dospělých lidí, je zaměřen na praktické zvládnutí této dysfunkce v profesním životě. Důraz je také kladen, i na subjektivní vnímání vlivu tohoto omezení na pracovní oblast v životě. Dále je částečně zaměřený na psychické i sociálních aspekty dyslexie, které s touto dysfunkcí plně souvisí a nešlo je z důvodu kompletnosti vynechat. Průzkum pro svou validitu nemohl být proveden anonymně, bylo důležité u respondentů mít možnost ověření, že měli diagnostikovanou dyslexii. Anonymita je tedy zachována pořadovým číslem respondenta a identifikace je možná pouze přes moji osobu.

Z poskytnutých odpovědí vyplývají následující výsledky, uvedené níže v celkovém přehledu respondentů a otázek pomocí excelové tabulky. V tabulce č 2 v celkovém přehledu dotazníkového šetření, není uvedena otázka č. 3. Jednalo se o otázku s volnou odpovědí a pouhé statistické vyhodnocení by nebylo dostačující a v rámci tabulky, by mohlo být nesrozumitelné až matoucí. Další otázky, kde byla nabídnuta respondentovi

---

⁶¹ *GDPR* [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czech-republic/content/gdpr-pravidla-ochrany-osobn%C3%ADch-%C3%BAadaj%C5%AF-0_cs

možnost, při kladné odpovědi svou odpověď volně doplnit o další informace, jsou také uvedeny zvlášť samostatně, mimo znázorněnou tabulku. A v tabulce je zobrazeno pouze, zda byla odpověď kladná, nebo záporná. Dotazník je uveden jako příloha č. 2

Tabulka č. 2 Celkový přehled dotazníkového šetření

	ot 1	ot 2	ot 4	ot 5	ot 6	ot 7	ot 8	ot 9	ot 10	ot 11	ot 12	ot 13	ot 14	ot 15	ot 16	ot 17	ot 18	ot 19	ot 20
respondent 1	sm	8	ne	m	ano	ne	ne	ne	ne	ne	vn	ne	ano	ano	ne	d	ne	40	90
respondent 2	sm	8	ne	a	ano	ano	ano	ano	ne	ne	vn	ne	ano	ano	ano	p	ano	50	60
respondent 3	sm	8	ne	m	ano	ano	ano	ano	ne	ne	vn	ne	ano	ano	ano	t	ano	40	90
respondent 4	sm	8	ano	m	ano	ne	ne	ne	ne	ne	vn	ne	ne	ne	ne	t	ne	20	95
respondent 5	sm	8	ano	a	ano	ne	ne	ne	ano	ne	č	ne	ne	ne	ne	t	ne	10	100
respondent 6	sm	8	ne	a	ano	ne	ne	ne	ne	ne	č	ne	ano	ano	ne	t	ne	30	90
respondent 7	vš	9	ne	a	ne	ne	ne	ne	ne	ne	vn	ne	ne	ne	ne	t	ne	1	99
respondent 8	svl	6	ne	a	ano	ano	ano	ano	ano	ne	č	ne	ano	ano	ne	t	ano	50	80
respondent 9	vš	7	ne	a	ne	ne	ne	ne	ano	ne	č	ne	ne	ne	ne	t	ano	5	95
respondent 10	sm	8	ne	m	ano	ne	ne	ne	ne	ne	vn	ne	ano	ne	ne	t	ne	10	95
respondent 11	sm	10	ano	a	ano	ano	ano	ano	ano	ne	č	ne	ano	ano	ne	t	ne	15	75
respondent 12	vš	10	ne	a	ne	ne	ne	ne	ano	ne	č	ne	ne	ne	ne	t	ne	5	100
respondent 13	sm	8	ne	a	ne	ne	ne	ne	ne	ne	č	ne	ne	ne	ano	t	ne	10	60
respondent 14	svl	11	ano	m	ano	ne	ne	ne	ano	ne	č	ne	ano	ano	ano	p	ne	60	90
respondent 15	sm	12	ano	m	ano	ne	ne	ne	ne	ne	vn	ne	ne	ne	ne	t	ne	0	99
respondent 16	sm	10	ano	a	ne	ano	ano	ano	ano	ano	č	ne	ano	ano	ano	p	ano	20	85
respondent 17	vš	6	ano	a	ne	ano	ano	ano	ano	ne	č	ne	ano	ano	ano	t	ne	50	95
respondent 18	vš	11	ne	a	ne	ne	ne	ne	ne	ne	č	ne	ne	ne	ne	t	ne	30	99
respondent 19	sm	6	ano	a	ano	ne	ne	ne	ne	ne	č	ne	ne	ne	ano	t	ne	5	92
respondent 20	voš	10	ne	a	ano	ne	ne	ne	ne	ne	vn	ne	ne	ne	ne	t	ne	0	99
respondent 21	svl	7	ne	m	ano	ne	ne	ne	ne	ano	č	ne	ne	ne	ne	t	ne	80	90
respondent 22	svl	8	ano	m	ano	ano	ne	ne	ne	ne	vn	ne	ano	ano	ne	p	ano	20	60
respondent 23	svl	8	ano	m	ne	ano	ano	ne	ne	ne	č	ne	ano	ano	ne	.	ne	50	80
respondent 24	sm	6	ano	a	ano	ne	ano	ne	ne	ne	č	ne	ano	ano	ano	t	ne	33	100
respondent 25	sm	7	ne	a	ano	ne	ne	ne	ne	ne	vn	ne	ano	ano	ne	t	ano	5	85
respondent 26	sm	7	ano	m	ano	ne	ne	ne	ne	ne	vn	ne	ne	ne	ne	t	ne	15	90
otázky s odpovědí ano	0	12			18	8	8	6	8	2		0	14	14	8		7	0	0
otázky s odpovědí ne	0	14			8	18	18	20	18	24		26	12	12	18		19	0	0
vzdělání základní	ot 1	0																	
vzdělání středoškolské s výučním listem	ot 1	5																	
vzdělání středoškolské s maturitou	ot 1	15																	
vzdělání vyšší odborné	ot 1	1																	
vzdělání vysokoškolské	ot 1	5																	
kdy Vám byla diagnostikována dyslexie	ot 2	8																	
pracovní náplň administrativa	ot 5			16															
pracovní náplň manuální	ot 5			10															
výrazně	ot 12										0								
částečně	ot 12										15								
vůbec ne	ot 12										11								
tolerantní	ot 17															20			
pomáhající	ot 17															4			
dehonestující	ot 17															1			
šikanující	ot 17															0			
o kolik % Vám dyslexie stěžuje život	ot 19																	25	
na kolik % jste se svým životem spokojen	ot 20																		88

62

Zdroj: vlastní výzkum

⁶² Zdroj: vlastní výzkum

Použité zkratky							
vzdělání základní	vz	vzdělání vyšší odborné	voš	částečně	č	pomáhající	p
vzdělání středoškolské s výučním listem	svl	vzdělání vysokoškolské	vš	vůbec ne	vn	dehonestující	d
vzdělání středoškolské s maturitou	sm	pracovní náplň manuální	m	tolerantní	t	výrazně	v
pracovní náplň administrativa	a					otázka	ot

63

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 2 je rozdělena barevně na tři části. Bílá znázorňuje počet respondentů a odpovědi na otázky. Modře podbarvený horní řádek, prezentuje otázky v dotazníku pod zkratkou ot1 až ot20. Číslo 1-20 je pořadovým číslem, jak otázky v dotazníku následovaly pod sebou. Žlutě označená část znázorňuje hodnotící data. Zeleně označená část vyjadřuje výsledná data pomocí vzorců využitých v programu Excel k výpočtu průměrů i vztahů mezi výslednými daty z dotazníků. Jde o data jak číselná, procentuální, tak i vztahová poskytnutá z výpočtové databáze programu Excel. Data jsem vyhodnotil a zpracoval jednotlivě do grafů pro snadnější přehled.

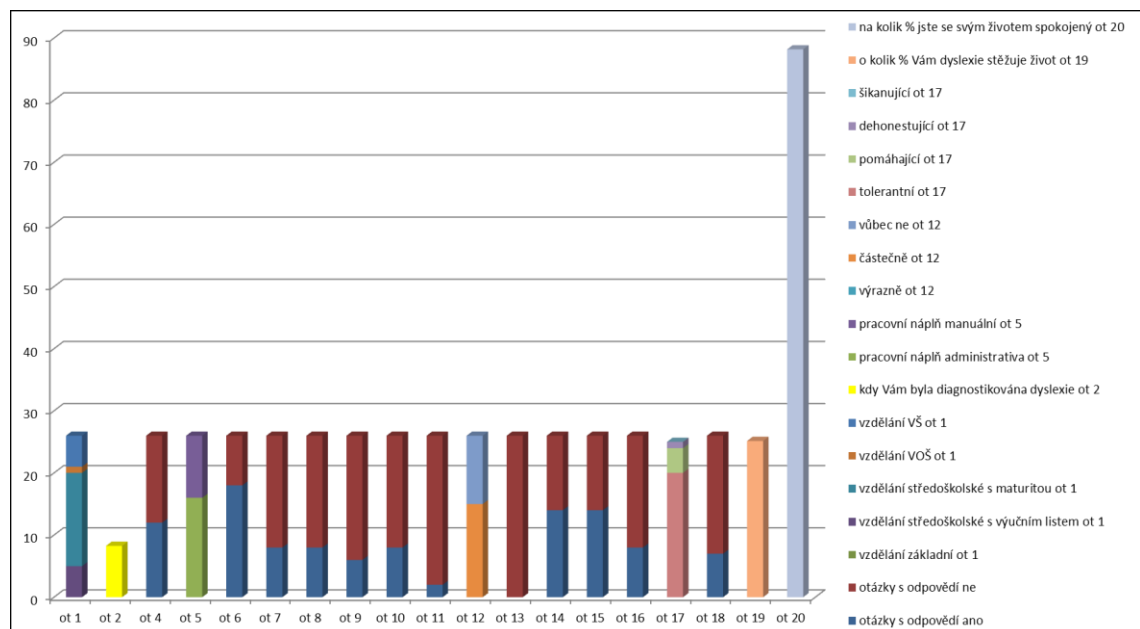
Jako příklad vztahového vzorce z této excelové databáze lze uvést vzorec pro výpočet vztahu mezi dosaženým vzděláním a věku, kdy byla u respondenta diagnostikována dyslexie „=SADA(vztahy!\$B\$32;vztahy!\$C\$30:\$E\$30;vztahy!\$C\$32:\$E\$32;2)“.

Tabulka je zde umístěna z důvodu rychlejší přehlednosti celkových výsledků z dotazníkového šetření. Následný graf č. 1 prezentuje vizuálně výsledky otázek z této tabulky podbarvené žlutě a zeleně v grafické podobě. Barevné rozlišení sloupců znázorňuje výsledný počet odpovědí od respondentů. Pro rychlou orientaci a srozumitelnosti dat v tomto grafu, lze uvést jako příklad grafické znázornění u otázek č. 4, 6-11, 13-16 a 18, kde odpověď byla pouze ANO nebo NE. Počet respondentů s odpovědí ANO, je znázorněn modrou barvou a počet odpovědí NE červenou barvou, viz legenda vpravo u grafu. Data ve sloupcích korespondují s tabulkou výše, kde ve žlutém podbarvení hodnotících dat v tabulce je uvedena slovní informace a v zelené části tabulky počet odpovědí na otázku v dotazníku. Následná orientace v grafu č. 1 je totožná s uvedeným postupem. Například u otázky č. 1 sloupec barevně znázorňuje počet respondentů podle druhu vzdělání, opět viz tabulka s celkovým přehledem výše. Kde ve žluté části tabulky pod zkratkou ot1 jsou prezentovány stupně vzdělání a v zelené části, počet respondentů s tímto vzděláním. Graf je zde prezentován pro lepší

⁶³ Zdroj: vlastní výzkum

celkovou vizualizaci odpovědí z dotazníkového šetření, kde byla možnost analytické otázky zpracovat matematicky a nenarušily svou grafickou vizualizací přehlednost prezentovaných dat. Volné otázky jsou také zpracovány pomocí grafů se slovním popisem, ale jsou uvedeny samostatně pro svou vizuální náročnost. Jde o otázky 3, 13, 14, 16,18. Uvádím zde v přehledových grafech i zbylé jednotlivé otázky z grafu č. 1, a to i v případě že znázorňují pouhé dva údaje z důvodu kompletnosti vlastního šetření. Víše uvedený popis tabulky č. 2 je obsáhlý z důvodu své důležitosti orientace v tabulce pro další prezentaci zjištěných výsledků z dotazníkového šetření.

Graf č. 1 Vyhodnocení dotazníků v grafické podobě

64

Zdroj: vlastní výzkum

Dále následují chronologicky seřazené jednotlivé otázky z dotazníku zobrazené graficky, kde u každé otázky je popisný výsledek z dotazníkového šetření.

⁶⁴ Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 1 Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

Graf č. 2 Dosažené vzdělání

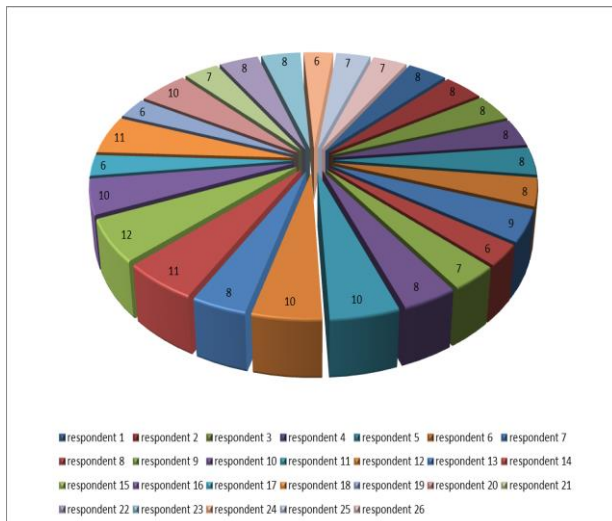
65

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 2 znázorňuje nejvyšší dosažené vzdělání dotázaných respondentů. Výsledkem dotazníkového šetření bylo zjištěno: žádný respondent neměl pouze základní vzdělání, 1 respondent měl vyšší odborné vzdělání, 5 respondentů mělo vzdělání středoškolské s výučním listem, shodně s počtem respondentů s vysokoškolským vzděláním a 15 respondentů mělo středoškolské vzdělání s maturitou.

Otázka č. 2 Ve kterém roce Vašeho života u Vás byla diagnostikovaná dyslexie?

Graf č. 3 Rok diagnostikování dyslexie

66

Zdroj: vlastní výzkum

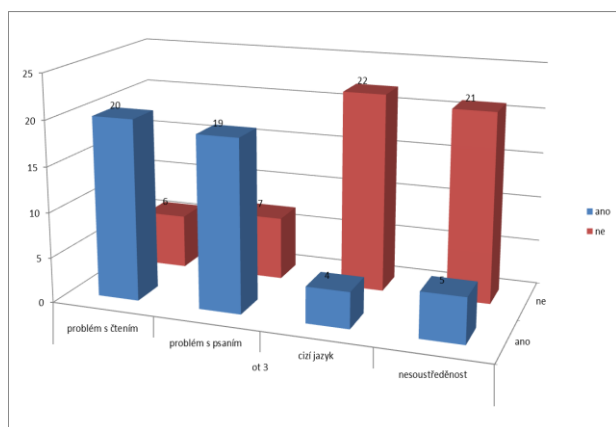
⁶⁵ Zdroj: vlastní výzkum

⁶⁶ Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 3 znázorňuje věk, ve kterém byla u respondentů diagnostikována dyslexie. V legendě jsou barevně znázorněni respondenti a číslo znamená věk, ve kterém byla u respondentů diagnostikována dyslexie. Analýzou výsledných dat, bylo zjištěno: průměrný věk, kdy byla u respondentů diagnostikována dyslexie je 8 let.

Otázka č. 3 Jak se to ve Vašem dětství projevilo?

Graf č. 4 Problémy v dětství

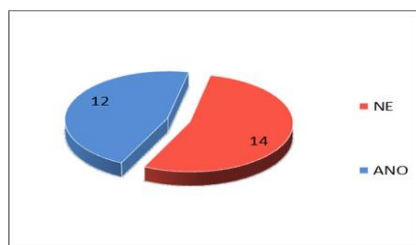
67

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 4 znázorňuje přehled respondentů, kteří měli s uvedenými problémy v dětství zkušenost. Tzn. 20 respondentů mělo problém s čtením, 19 problém s psaním, 4 s cizím jazykem a 5 s nesoustředěností.

Otázka č. 4 Absolvoval (a) jste cvičení na zmírnění dyslexie?

Graf č. 5 Absolvování cvičení

68

Zdroj: vlastní výzkum

⁶⁷ Zdroj: vlastní výzkum

⁶⁸ Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 5 znázorňuje analýzu výsledných dat, kdy bylo zjištěno, že z celkového počtu respondentů 26, 46% respondentů absolvovalo cvičení na zmírnění dyslexie, 54% neabsolvovalo.

Otázka č. 5 Jaká je Vaše pracovní náplň?

Graf č. 6 Druhy pracovních náplní

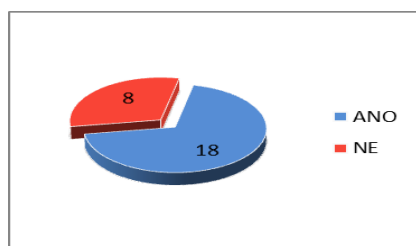
69

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 6 ukazuje počet respondentů 16, kteří pracují v administrativě a 10 kteří pracují manuálně.

Otázka č. 6 Je dyslexie překážkou ve Vaší práci?

Graf č. 7 Vztah mezi dyslexií a prací

70

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 7 znázorňuje, že z celkového počtu respondentů, 69% respondentům dyslexie činí překážku v práci, 31% respondentům nečiní.

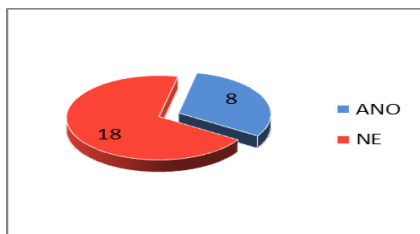
---

⁶⁹ Zdroj: vlastní výzkum

⁷⁰ Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 7 Pociťoval (a) jste, že dyslexie by mohla být překážkou při hledání zaměstnání?

Graf č. 8 Dyslexie, překážka při hledání zaměstnání

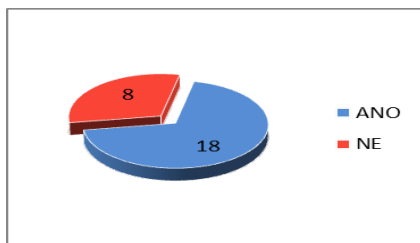
71

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 8 znázorňuje, že z celkového počtu respondentů 26, u 8 respondentů byla dyslexie překážkou při hledání zaměstnání a u 18 nebyla.

Otázka č. 8 Omezovala Vás dyslexie při výběru profese či povolání?

Graf č. 9 Dyslexie, omezení při výběru profese či povolání

72

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 9 znázorňuje, že z celkového počtu respondentů, 18 respondentů dyslexie omezovala při výběru z vyhledaného množství volných profesí či povolání na trhu práce, 8 respondentů neomezovala.

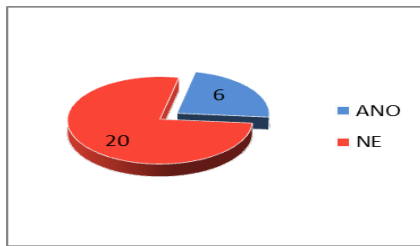
Otázka č. 9 Byla (nebo stále je) pro Vás dyslexie omezující faktor při pracovním pohovoru?

---

⁷¹ Zdroj: vlastní výzkum

⁷² Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 10 Dyslexie, omezující faktor při pracovním pohovoru

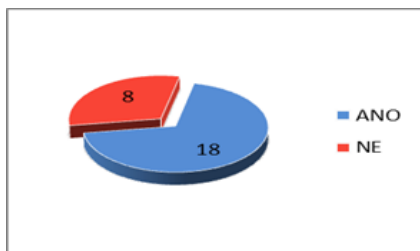
73

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 10 znázorňuje, že z celkového počtu respondentů, u 6 respondentů je při přijímacím pohovoru dyslexie omezující faktor a u 20 není.

Otázka č. 10 Stěžuje Vám dyslexie v současnosti výkon v zaměstnání?

Graf č. 11 Dyslexie, snižující pracovní výkon

74

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 11 znázorňuje, že z celkového počtu respondentů, 18 respondentů má práci závislou na dyslexii, 8 ne.

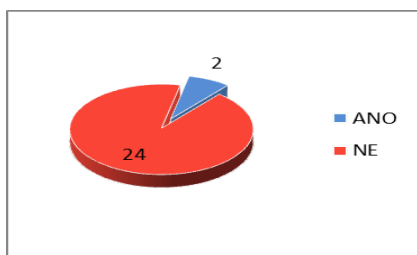
Otázka č. 11 Zhoršuje Vám dyslexie Vaše postavení v pracovním kolektivu?

Graf č. 12 Dyslexie a postavení v pracovním kolektivu

---

⁷³ Zdroj: vlastní výzkum

⁷⁴ Zdroj: vlastní výzkum

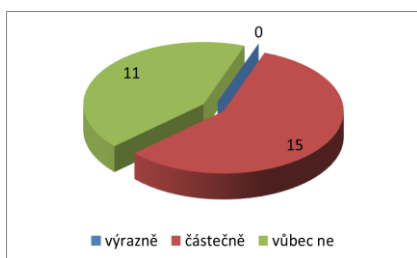
75

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 12 znázorňuje, že z celkového počtu respondentů, dvěma respondentům zhoršuje dyslexii postavení v pracovním kolektivu, dvaceti čtyřem nezhoršuje.

Otázka č. 12 Zhoršuje Vám dyslexie kvalitu nebo kvantitu vašeho pracovního výkonu?

Graf č. 13 Dyslexie, omezující faktor v pracovním výkonu

76

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 13 graficky znázorňuje odpovědi, kde na otázku respondenti odpověděli:

Zde byly respondentům nabídnuty přímo tři možné odpovědi. Možnou odpověď „výrazně“ neoznačil žádný respondent, odpověď „částečně“ označilo 15 respondentů a odpověď „vůbec ne“ označilo 11 respondentů.

Otázka č. 13 Byla (je) dyslexie důvodem změny Vašeho zaměstnání?

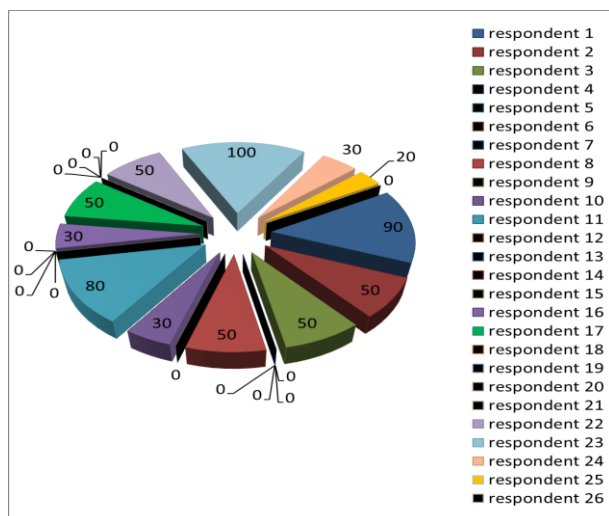
Analýzou dokumentů dotazníkového šetření bylo zjištěno, že nikdo z respondentů nemusel změnit zaměstnání z důvodu, souvisejícího s dyslexií.

⁷⁵ Zdroj: vlastní výzkum

⁷⁶ Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 14 Myslíte, že bez dyslexie byste měl (a) lepší možnosti na trhu práce?

Graf č. 14 Dyslexie a uplatnění se na trhu práce

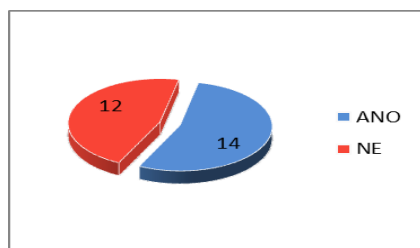
77

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 14 graficky znázorňuje odpovědi na otázku, jak subjektivně respondenti vnímají své omezení na trhu práce v procentech na škále 0-100%. Z grafu je patrné, že menší polovina respondentů, přesněji 46% z 26 respondentů toto omezení vnímá. Při odpovědi ANO, byla položena také podotázka, o kolik procent. Dvanáct respondentů různou mírou procentuálním vyjádřením uvedli vnímání omezení v rozsahu 20% až 100%, s průměrem vyhodnocení 53%.

Otázka č. 15 Myslíte si, že bez dyslexie by byla Vaše profesionální kariéra úspěšnější?

Graf č. 15 Dyslexie a kariéra

78

Zdroj: vlastní výzkum

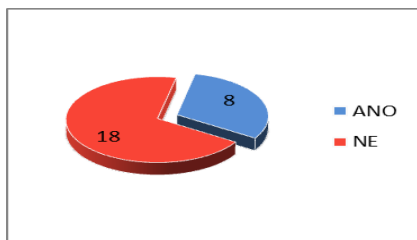
⁷⁷ Zdroj: vlastní výzkum

⁷⁸ Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 15 Analýzou dokumentů dotazníkového šetření bylo zjištěno, že zde naopak 14 respondentů vnímá omezení v růstu své kariéry v rámci své profese, na rozdíl od 12 respondentů, kteří omezení necítí.

Otázka č. 16 Působí Vám dyslexie psychický problém?

Graf č. 16 Dyslexie a psychika

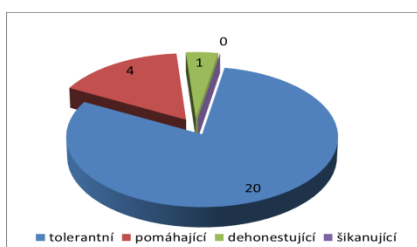
79

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 16 znázorňuje, že pouze 8 respondentům činí dyslexie psychický problém a u těchto 8 respondentů byl společný znak, pocit méněcennosti. Který uvedli ve volné upřesňující odpovědi.

Otázka č. 17 Postoj nadřízených k Vaším dyslektickým potížím

Graf č. 17 Dyslexie a nadřízení

80

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 17 graficky znázorňuje odpovědi na otázku, jak respondenti vnímají postoj nadřízeného vůči jejich osobě. Tolerantní nadřízený u 20 respondentů, u 4 respondentů

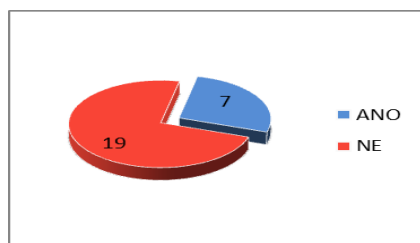
⁷⁹ Zdroj: vlastní výzkum

⁸⁰ Zdroj: vlastní výzkum

je nadřazený v roli pomáhajícího a jen u 1 respondenta dochází k dehonestaci jeho osoby nadřazeným.

Otázka č. 18 Ovlivňuje dyslexie Vaši roli v rodině? Uveďte v čem, respektive, jakým způsobem.

Graf č. 18 Dyslexie a rodina

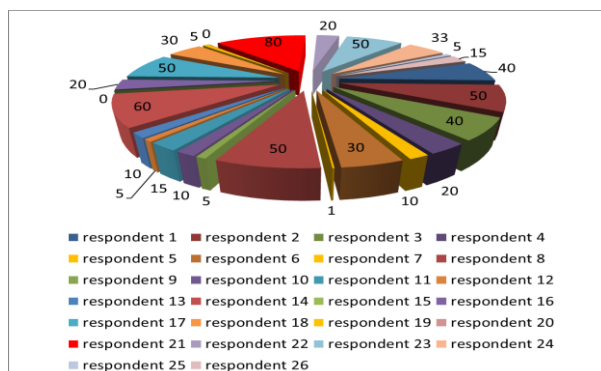
81

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 18 pouze znázorňuje počet respondentů, kterým ovlivňuje dyslexie jejich roli v rodině. Z uvedeného grafu vyplývá, že pouze 27% respondentům dyslexie ovlivňuje jejich roli v rodině a 73% ne. Zde byla možnost využít upřesňující volné odpovědi. Na základě upřesňujících odpovědí bylo zjištěno, že ne každý respondent má založenou rodinu. Následné vyhodnocení grafu je uvedeno v analýze výsledků s poukázáním na zjištěnou skutečnost.

Otázka č. 19 Určete na škále od 0% do 100%, nakolik Vám dyslexie stěžuje život?

Graf č. 19 Dyslexie jako celoživotní problém

82

Zdroj: vlastní výzkum

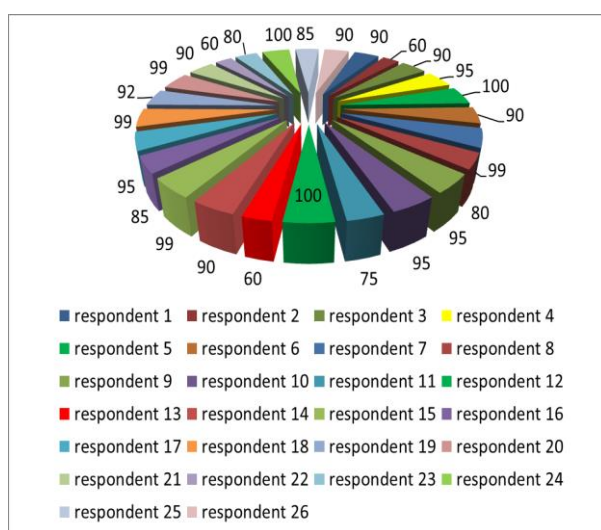
⁸¹ Zdroj: vlastní výzkum

⁸² Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 19 graficky znázorňuje odpovědi na otázku, kde má respondent určit na škále od 0% do 100%, nakolik mu dyslexie stěžuje život. Zjištěné údaje jsou zde zastoupeny v celé procentuální škále umožňující odpovědět na otázku. Dvěma respondentům dyslexie vůbec nestěžuje život a nejvyšší hodnota je 80%.

Otázka č. 20 Nakolik procent na škále od 0% do 100% jste se svým životem spokojený(á)?

Graf č. 20 Dyslexie, jako omezující faktor životní spokojenosti

83

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 20 graficky znázorňuje odpovědi na otázku, kde má respondent určit na škále od 0% do 100%, nakolik procent na škále od 0% do 100% je se svým životem spokojený. Tři respondenti jsou se svým životem spokojeni na 100% a nejmenší míra spokojenosti 60% je pouze také u tří respondentů. Ostatní respondenti se pohybují v rozmezí 75% a více.

⁸³ Zdroj: vlastní výzkum

7.4 VÝSLEDKY VÝZKUMU – ROZHOVORY

Metodu nestrukturovaného rozhovoru jsem použil pro doplnění dat z dotazníkového šetření. Jednalo se o šest respondentů s různým stupněm vzdělání a pracovního zařazení. Jedna z respondentů byla žena. Z uskutečněných rozhovorů jsem pro mou práci následně použil tři základní otázky, i když rozhovory obsahovaly mnoho dalších otázek. Pro mou práci jsem je využil pouze jako kontrolní k porovnání dotazníkového šetření. Postupoval jsem tak z důvodu, že nebylo možno zjištěná data z dotazníkového šetření plně porovnat s dostupnou literaturou, jak jsem uvedl již v úvodu bakalářské práce. Při vyhodnocování dat ze strukturovaného rozhovoru, jsem použil jinou metodu prezentace získaných dat, než u dotazníkového šetření. Důvodem bylo, že odpovědi nebyly pouze „ano-ne“, z toho důvodu jsem odpovědi doslovně citoval a nespojil je do grafu.

Vybrané otázky ze strukturovaného rozhovoru:

Otázka 1. jaké máte zkušenosti s pracovním pohovorem?

Otázka 2. doporučil (a) byste u pohovoru dopředu sdělit, že máte dyslexii?

Otázka 3. omezila Vás dyslexie při výběru povolání?

Na otázku číslo 1 respondenti odpovídali takto:

Respondent 1.

„Zkušenosti mám, ale zatím pozitivní, nemusela jsem nikde číst, takže mě to nějak neomezovalo. Kdybych číst musela, tak by problém byl, asi bych tedy řekla, že číst nebudu.“⁸⁴

Respondent 2.

Nemá zkušenost s pracovními pohovory.

Respondent 3.

„Negativní pouze jen ve spojitosti s cizím jazykem“.⁸⁵

---

⁸⁴ Zdroj: vlastní výzkum

Respondent4.

„Ne, sem jsem nastoupil před deseti lety a výběrové řízení bylo formou pohovoru. Pan ředitel chtěl, abych řekl něco o sobě, a proč chci učit autoškolu.“⁸⁶

Respondent5.

„Ano, ale když jsem tu střední školu zvládl, šel jsem tedy následně tím humanitním směrem a tam to již nebylo postaveno na schopnosti mluvit, vyjadřovat se, ale na schopnosti projevit své myšlení, tam jsem s dyslexií již neměl žádný problém.“⁸⁷

Respondent6.

„Ano, ale bez problémů.“⁸⁸

Na otázku číslo2 respondenti odpovídali takto.

Respondent 1.

„Dopředu ne, až by nastala ta situace, když bych musela číst, tak řekla že se omlouvám, ale vzhledem k tomu, že mám dyslexii, tak číst nebudu.“⁸⁹

Respondent 2.

„Nedoporučil, myslím si, že je to každému jedno. Pokud nepracuješ například jako redaktor, kde musíš něco přepisovat a podobně, je naprosto zbytečné. Ale z druhé stránky člověk z dyslexií, by do této profese ani nešel.“⁹⁰

Respondent 3.

„To je těžko říci, zaměstnavatel třeba ani neví co to je, tak opravdu nevím. Kdyby se mne zeptal, tak bych to netajil.“⁹¹

Respondent 4.

„To záleží na tom, jestli ten zaměstnanec dělá chyby, potom ano. Aby mě třeba dostatek času na korekturu svého psaného projevu.“

---

⁸⁵ Zdroj: vlastní výzkum

⁸⁶ Zdroj: vlastní výzkum

⁸⁷ Zdroj: vlastní výzkum

⁸⁸ Zdroj: vlastní výzkum

⁸⁹ Zdroj: vlastní výzkum

⁹⁰ Zdroj: vlastní výzkum

⁹¹ Zdroj: vlastní výzkum

Respondent 5.

„Nemyslím si, hlavně uchazeči by si měli být vědomi, na co mají a na co ne. Mohlo by docházet i k zneužití.“

Respondent 6.

„Asi ne, mohlo by to vést k znevýhodnění u pohovoru.“⁹²

Na otázku číslo 3 respondenti odpovídali takto.

Respondent 1.

„Určitě, chtěla jsem být moderátorka, ale vzhledem k špatnému čten to je nereálné.“⁹³

Respondent 2.

„Neměl jsem s tím nikdy žádný problém“⁹⁴

Respondent 3.

Neví.

Respondent 4.

„Tam spíše hrálo velkou roli vysvědčení, kdo měl trojku, mohl zapomenout na střední školu. Hledal jsem tedy spíše učiliště a vybral jsem si automechanika a kuchaře. Kuchař byl pro velký zájem obsazen, tak jsem zvolil automechanika.“⁹⁵

Respondent 5.

„Ano, hlavně tím že jsem měl špatný prospěch, bylo to v té době založeno hlavně na prospěchu, v těch 80. letech to nikoho nezajímalo, tím jsem měl sníženou možnost výběru, hlavně kvůli přijímačkám a musel jsem jít na střední odborné učiliště stavební, kde brali bez přijímaček.“⁹⁶

Respondent 6.

„Ne, věděl jsem, že budu pracovat manuálně.“⁹⁷

---

⁹² Zdroj: vlastní výzkum

⁹³ Zdroj: vlastní výzkum

⁹⁴ Zdroj: vlastní výzkum

⁹⁵ Zdroj: vlastní výzkum

⁹⁶ Zdroj: vlastní výzkum

⁹⁷ Zdroj: vlastní výzkum

8 ANALÝZA VÝSLEDKŮ A DISKUZE

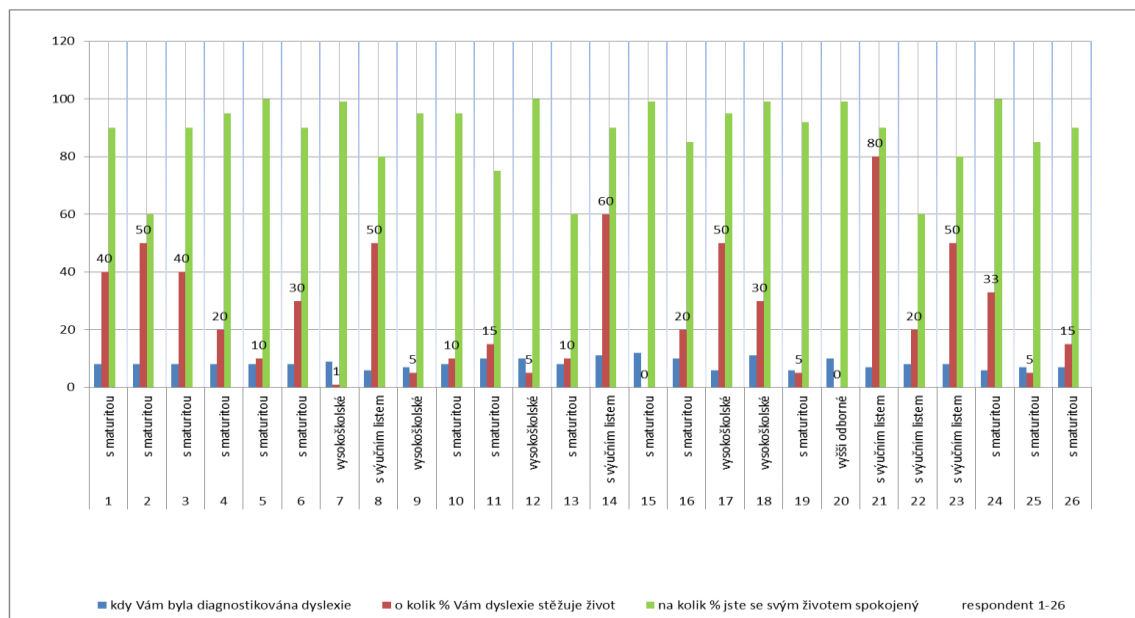
Výsledky výzkumu dotazníkového šetření a rozboru rozhovorů s dotázanými ukázaly, že dyslexie v dospělosti je stále problém, jak v praktickém životě, tak i při výběru a následném získávání zaměstnání. Výsledky výzkumu také potvrdily, že dyslexie může částečně ovlivnit psychiku i sociální dopad na jedince s tímto omezením. Při analýze výsledků vyvstaly další následující otázky. Například, jak hodně je subjektivní vnímání dyslexie jako omezení v zaměstnání, oproti skutečnosti, viz graf č. 23 Přehled odpovědí na otázky 6-10 na straně 49. Pro mou práci ovšem nebyly důležité a tak jsem je dále nerozpracovával a nevyhodnocoval. V případě rozšíření pokračující práce o další témata, bude zajímavé je prozkoumat hlouběji.

Dotazníková otázka č. 1 byla zvolena z důvodu porovnání nejvyššího vzdělání respondentů, jednak pro ucelenou představu, nakolik je člověk s tímto omezením schopen dále pokračovat ve zvyšování si vzdělání. A také z důvodu porovnání jestli výše vzdělání souvisí s uplatněním se na trhu práce, s mírou omezení ve svém životě a celkovou spokojeností se svým životem. Po porovnání výsledných dat, lze konstatovat, že ve vztahu výše vzdělání a uplatněním se na trhu práce, se souvislost prokázala, pouze jeden vysokoškolsky vzdělaný respondent, č. 17, udával omezení na trhu práce na 50%. Další porovnání výše zmíněných vztahů také prokázalo, že nejvíce jsou v životě omezeni respondenti s výučním listem. Výše vzdělání byla porovnávána i s dalšími proměnnými daty, zda s nimi souvisí. Jako například vztah mezi dobou, kdy byla u korespondenta diagnostikována dyslexie, cvičením na zmírnění dyslexie, a jestli měl respondent problém s výběrem povolání. Viz další dotazníkové šetření a znázorněné grafy na straně 47-49.

Otázka č. 2, byla vybrána z důvodu prokázání diagnostiky dyslexie u respondenta a také pro možné porovnání vztahu mezi rokem zjištění dyslexie, ot. č. 4 absolvování cvičení na zmírnění dyslexie a uplatněním se na trhu práce. Zde se vzájemný vztah nepotvrdil. Domnívám se, že je to způsobeno tím. Že dyslektik již v období dospělosti dokáže eliminovat omezení způsobené dyslexií. A doba kdy byla dyslexie diagnostikována a zda proběhlo u dyslektika cvičení na zmírnění dyslexie, neovlivňuje pozdější uplatnění na trhu práce. V prostudované literatuře jsem na uvedené téma nic nedohledal. Dále byl zkoumán vztah mezi diagnostikování dyslexie, výší vzdělání

a subjektivním dojmem respondentů s omezením dyslexií v životě a celkovou životní spokojeností.

Graf č. 21 přehled vztahů mezi výší vzdělání, rokem diagnostikování dyslexie, omezením dyslexií a životní spokojeností

98

Zdroj: vlastní výzkum

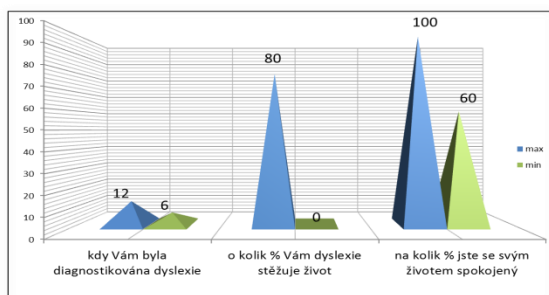
Graf č. 21 graficky znázorňuje vztahy mezi, nejvyšším dosaženým vzděláním, kdy byla u respondenta diagnostikována dyslexie, o kolik % mu dyslexie stěžuje život, na kolik procent je se svým životem spokojený. Zde jsem chtěl zjistit, zda existuje souvislost mezi dobou diagnostikování dyslexie, dosaženým vzděláním a následným zhodnocením životní dráhy s dyslexií. Výsledná data nám ukazují, že nejstabilnější propojení mezi těmito proměnnými, je při dosažení vysokoškolského vzdělání. To vede k otázce, jak je možné, že dyslektici s tímto omezením právě v administrativě vykazují nejvyšší životní spokojenost. Domnívám se, že je to dáno poměrně malým počtem respondentů a také, že jsem většinu respondentů získal přes vojenský server, nebo ve své práci z řad spolupracovníků.

V armádním prostředí je více než administrativa pracovní náplní praktické procvičování získaných dovedností a schopností. Ale vojáci s touto pracovní náplní většinou přístup na tento server nemají. Uvádím to zde pro přesnější popsání získaných dat. Tento

⁹⁸ Zdroj: vlastní výzkum

výsledek mě, ale částečně pomohl specifikovat otázky pro nestrukturovaný rozhovor a upřesnění si odpovědí na cílovou otázku v této práci.

Graf č. 22 Vtazy mezi rokem diagnostiky dyslexie ve spojení s obtížemi v životě a životní spokojeností

99

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 22 graficky znázorňuje vztahy mezi, kdy byla diagnostikována dyslexie, o kolik % dyslexie stěžuje život a na kolik % je respondent se svým životem spokojený. U respondentů, byla dyslexie diagnostikována v rozmezí 6-12 let, život dyslexie respondentům stěžovala v rozmezí 0-80% a se svým životem jsou respondenti spokojeni v rozmezí 60-100%. Zde jsem chtěl, jako u předešlého porovnání uvedených vztahů zjistit, zda existuje reálná souvislost mezi dobou diagnostikování dyslexie a následným zhodnocením životní dráhy s dyslexií. Výsledek grafu č. 22 a grafu č. 21, mě také pomohl porovnat získané data z dotazníkového šetření s údaji ze zpracované teoretické části bakalářské práce, pro porovnání validity vzorku dvaceti šesti respondentů.

Otázka č. 3 byla koncipována jako otevřená pro zmapování společných znaků projevů dyslexie, pro pozdější porovnání s dalšími zkoumanými otázkami. Tuto možnost jsem pro svou práci v zamýšlené šíři nevyužil. Z důvodu, že další porovnávání se ukázalo jako nepodstatné až při vyhodnocování výsledků z dotazníkového šetření. Pouze jsem si ověřil zjištěné informace z teoretické části práce. Je ale zajímavé, že i když byla u respondenta dyslexie diagnostikována, neuvádí v dotazníkovém šetření ani jeden z těchto problémů. Viz tabulka v příloze č. 3. Přisuzuji to k obavě z odkrytí svých nedostatků. Bylo by zajímavé z psychologického hlediska, v tomto směru udělat samostatné šetření.

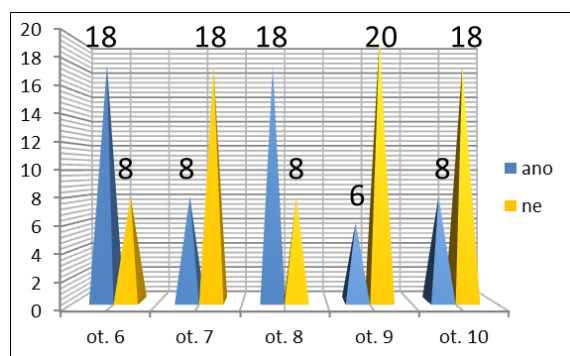
⁹⁹ Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 4 byla použita při zjišťování vzájemných vztahů mezi rokem diagnostikování dyslexie, omezením dyslexií v životě a spokojeností se svým životem. Porovnáním dat v tabulce č. 2 Celkový přehled dotazníkového šetření a vyfiltrováním respondentů s rokem 10-12 let diagnostikované dyslexie. Průměr uváděného procenta omezení života dyslexií byl 25,4% a průměr spokojenosti se svým životem byl 89,4%. Z výsledných dat se neprokázalo, že pozdější diagnostikování dyslexie výrazně ovlivní život dyslektikovi v dospělosti.

Otázka č. 5 byla položena pro porovnání poměru respondentů pracujících v administrativě a manuálně. Po vyhodnocení dat lze u tohoto malého vzorku respondentů předpokládat, že dyslexie neovlivňuje možnost uplatnění se v administrativě.

Otázky č. 6-15 byly zaměřeny pro zjištění možnosti uplatnění se na trhu práce, udržení si získaného místa, subjektivního zhodnocení možností respondentů se svým pracovním výkonem a možným problémem u přijímacího pohovoru.

Graf č. 23 Přehled odpovědí na otázky 6-10

100

Zdroj: vlastní výzkum

Zde byly odpovědi pouze ano, nebo ne. Souhrn výsledků z uvedených otázek jsem vložil do společného grafu, protože mne zaujala rozdílnost odpovědí na otázky č. 6 a 10. Je zajímavé, že u otázky č. 6, 18 respondentů uvedlo dyslexii jako překážku v práci, 8 ne. A u otázky č. 10, 18 respondentů uvedlo, že dyslexie jim neztěžuje jejich pracovní

¹⁰⁰ Zdroj: vlastní výzkum

výkon. Po porovnání odpovědí z tabulky č. 1 se zjistilo, že respondenti 5, 8, 11, a 14 odpověděli na otázku č 6 a otázku č 10 rozdílně a tak je vzájemně vyloučily! Z toho lze usuzovat, že i když v praxi dyslexie neovlivňuje pracovní činnost, dyslektik to i přesto tak cítí. Pro mou práci je ale důležité, že většina respondentů nemá problém z důvodu dyslexie u přijímacího pohovoru. Problém nastává, až při vlastní pracovní činnosti.

Otázka č. 11 zjišťovala vliv dyslexie na sociální postavení respondenta v kolektivu. Z výsledků dotazníkového šetření otázky č. 11 a také č. 17 lze usuzovat, že dospělí lidé jsou schopni kolegu s dyslexií posuzovat kompletněji, na rozdíl od dětí, které při špatném a neprofesionálním přístupu vyučujícího k dyslektikovi ve třídě, nechápou rozdíly v projevu ať při čtení, tak i při psaní jako omezení, ale jako zdroj pro posměch.

Otázka č. 12 byla použita pro zjištění míry omezení pracovního výkonu, v tomto smyslu byl výkon brán jako měrná jednotka. Z výsledků šetření lze odvodit, že dyslexie má vliv na celkovou kvalitu pracovního výkonu.

Otázka č. 13 měla zjistit, zda dyslexie vede až ke změně pracovního místa, nebo míst. Proto u otázky č. 13, byla možnost vyjádřit změnu pracovního místa číslem, kolikrát tato situace nastala. U žádného respondenta tato situace nenastala. Analýzou dokumentů dotazníkového šetření bylo zjištěno, že nikdo z respondentů nemusel změnit zaměstnání z důvodu, souvisejícího s dyslexií. Z těchto dat lze usuzovat, že dyslektici jsou si vědomi svých omezení a pokud projdou přijímacím řízením a jsou přijati, dokáží svůj hendikep úspěšně zvládnout. Z těchto dat lze usuzovat, že dyslektici pokud projdou přijímacím řízením a jsou přijati, dokáží své omezení úspěšně zvládnout.

Otázka č. 14 byla položena pro umožnění subjektivní odpovědi respondentem na jeho možnosti uplatnění se na trhu práce. Respondent mohl v procentech vyjádřit subjektivně míru svého omezení vlivem dyslexie na trhu práce. Výsledek šetření byl použit i u porovnání vztahů s otázkou č 1. Z grafu je patrné, že větší polovina respondentů, přesněji 14 z 26 toto omezení vnímá. Při odpovědi „ANO“, byla položena také podotázka, o kolik procent. Čtrnáct respondentů uvedlo výši svého omezení dyslexií na trhu práce v rozsahu 20% až 100%, průměrem uváděného omezení čtrnácti respondenty je 53%. Z výpočtu tedy lze usuzovat, že respondenti většinou omezení dyslexií na trhu práce jako velkou překážku nevnímají. Pokud vezmeme v úvahu

průměrné procento respondentů, kteří na otázku odpověděli kladně, tak výsledek znázorňuje, že šlo spíše o psychický stav, než reálný problém.

Otázka č. 15 byla použita pro subjektivní hodnocení respondentem, jak mu dyslexie omezuje postup v případné kariéře. Porovnáním výsledků z otázek č. 14 a č. 15, lze usuzovat, že růst kariéry s dyslexií již v získaném zaměstnání je obtížnější, než onu práci získat.

Dotazníková otázka č. 16 byla použita na zmapování subjektivního pocitu respondenta, zda mu dyslexie působí psychický problém a pokud ano, jak se to projevuje. Osm respondentů odpovědělo, že ano a společný znak byl pocit méněcennosti. Lze tedy usuzovat, že dyslexie má negativní vliv na psychickou pohodu a sociální jistotu u člověka s tímto omezením.

Otázka č. 17 šetřila postoj nadřízeného. Z šetření vyplývá, že ani v jednom případě nedošlo k šikaně, naopak převládá tolerance u 20 respondentů, u 4 respondentů je nadřízený v roli pomáhajícího a u 1 respondenta dochází k dehonestaci jeho osoby nadřízeným. U dehonestace jednoho respondenta může být příčinou i jiný faktor, než dyslexie, například špatná pracovní morálka. Výsledek šetření koresponduje s analýzou otázky č. 11, kde analýzou dokumentů, bylo zjištěno, že dospělí lidé jsou schopni kolegu s dyslexií posuzovat komplexně.

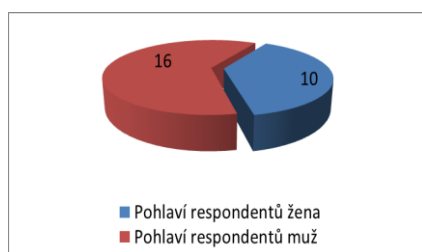
Analýzou výsledků u otázky č. 18 bylo zjištěno, že pouze u 7 respondentů dyslexie ovlivňuje roli v rodině a jde většinou o dva společné znaky. Problém s pomocí při učení svých dětí a čtení pohádek. Uvedené číslo je pouze orientační z důvodu, že ne všichni respondenti mají již založenou rodinu. Otázka byla položena za účelem upřesnění této dysfunkce i soukromém životě, tedy jako součást celku života s dyslexií.

Otázkou č. 19 bylo zjištěno, že respondenti většinou omezení dyslexií v celkovém pohledu na život, jako velkou překážku nevnímají. Analýzou výsledků dotazníkového šetření bylo zjištěno, že pouze u 2 respondentů nedochází k zasahování dyslexií do jejich celkového vnímání života s tímto omezením a ostatní, své obtíže v životě stanovili v rozmezí 1-80%. Průměr celkově u všech respondentů činí 25% omezení.

Z výpočtu tedy lze usuzovat, že respondenti většinou omezení dyslexií v celkovém pohledu na život, jako velkou překážku nevnímají.

Analýzou dokumentů u otázky č. 20, dotazníkového šetření bylo zjištěno, že jsou respondenti v životě převážně velmi spokojeni. Celkový průměr u všech respondentů činí 88% spokojenosti se svým životem. Otázky č. 19 a č. 20 jsem zvolil záměrně k následnému porovnání dat z dotazníkového šetření, zda respondenti některé otázky nepřecenili a naopak některé nepodcenili. Z uvedeného vyplývá, že nevznikly výkyvy mezi dílčími odpověďmi a následným subjektivním vnímáním svého života jako celku.

Graf č. 24 Genderové zastoupení

101

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 23 graficky znázorňuje genderové zastoupení. Graf genderového zastoupení jsem zde uvedl, pouze jako doplnění k zjištěným výsledkům z dotazníkového šetření. Pro mou práci nebyl údaj genderového zastoupení důležitý, pro to jsem ho zde více nerozebíral. Ale jak jsem již uvedl v úvodu, dotazníky nemohly být anonymní z důvodu možností prověření, zda se jedná o diagnostikovanou dyslexii u respondentů. Proto je možné pro celkový obraz předložených dat, znázornit a uvést genderové zastoupení respondentů z dotazníkového šetření. Vzhledem ke zdrojům pro získání dvaceti šesti respondentů, převážně z řad vojenského prostředí. Je procentuální zastoupení zajímavé. A lze z tak usuzovat, že problémy s dyslexií postihují stejně ženy i muže.

---

¹⁰¹ Zdroj: vlastní výzkum

Pro kontrolu výsledků z dotazníkového šetření a pro doplnění odpovědí na základní výzkumné otázky jsem z nestrukturovaného rozhovoru vybral tři hlavní otázky a vyhodnotil jejich odpovědi. Z uvedených citací odpovědí na otázku vyplývá, že ani jeden z respondentů neměl přímo negativní zkušenost s přijímacím pohovorem. Z analýzy odpovědí na druhou otázku vyplývá, že respondenti spíše nedoporučují předem u pohovoru o dyslexii informovat, jeden ze znaků proč to nedoporučují, je obava ze znevýhodnění u pohovoru. Analýzou odpovědí na třetí vybranou otázku, bylo vyhodnoceno, že polovina respondentů pocítila omezení při výběru povolání, druhá tuto zkušenost nemá. Zjištěná data ovšem nebylo možno porovnat s odbornou literaturou pro její absenci na zkoumané téma.

S dyslektiky se zřejmě nesetkáváme na pracovišti každý den. A pokud v kolektivu dyslektik je, nemusí o něm ani kolektiv vědět. Pokud dyslektik nenarazí na problém spojený s dyslexií, jeho omezení nikdo nezjistí. Na základě výsledků získaných z dotazníkového šetření i nestrukturovaného rozhovoru, lze dedukovat skutečnost, že dyslektik se s tímto omezením potýká celý život. U někoho dokonce vyvolává pocit méněcennosti.

Výsledky průzkumu v této bakalářské práci ukazují, že dyslektiků není zanedbatelné množství¹⁰² a vyplatí se počítat s faktem, že můžeme při personálním pohovoru, na základě mylně vnímaných symptomů projevujících se u dyslektiků, zbytečně přijít o kvalitního zaměstnance se schopnostmi, které jsme již dále nebrali v potaz.

Výzkum v praktické části bakalářské práce byl zaměřen na zmapování životních zkušeností dyslektiků během svého života a zacílen na zkušenosti s uplatněním se na trhu práce, s pokusem hledání možných řešení pro personalisty a manažery při nedostatku zaměstnanců na trhu práce. V personální práci je proto zásadní nepřijít z důvodu neznalosti této dysfunkce o kvalitního a kvalifikovaného zaměstnance. Stanovené cíle byly naplňovány formou efektivního dotazníku předkládaného respondentům více způsoby. Jak online, tak i osobně v pracovním kolektivu, tak i mezi

---

¹⁰² IROZHLAS.cz. *Potíže s učením...* [online]. Česká republika: iROZHLAS, 2018 [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/den-dyslexie-dysgrafie-dyskalkulie-divadlo_1809091212_kro

příbuznými a známými. Další forma byl nestrukturovaným rozhovor, s respondenty mi hodně blízkými. Určitě by více dotazníků a hlavně rozhovorů vedlo k hlubšímu náhledu do této problematiky. Pro stanovený cíl byl z mého pohledu počet respondentů dostačující.

ZÁVĚR

V této závěrečné části bakalářské práce je potřeba zmínit, že dyslexie je běžně označována jako hendikep, vada v neurologickém systému, která činí čtení, určité matematické úkoly nebo zapamatování si, na kterou stranu jsou obrácená písmena či čísla, obtížné a je nutné tento problém nepodceňovat a nezlehčovat. Dyslektické děti většinou překonávají značné obtíže ve školním věku, často z nich ale vyrostou talentovaní vypravěči, vynálezci či podnikatelé, jako příklady uvádí Rýdlová¹⁰³: „*Dwight Eisenhower, Woodrow Wilson, John F. Kennedy, Robert Kennedy, Nelson Rockefeller, Winston Churchill, Albert Einstein, Charles Darwin, Thomas A. Edison, Alexander Graham Bell, Leonardo da Vinci, Auguste Rodin, Hans Christian Andersen, Walt Disney, ze současných slavných umělců je to Tom Cruise, Whoopi Goldberg, Cher a další.*“ To ovšem vyžaduje mnoho úsilí. Dyslexie jako taková bezesporu přináší svému nositeli určitá omezení. I když nezbyvá nic jiného, než to, že se s tím daná osoba musí naučit žít.

Mnoho lidí si neuvědomuje, jak málo stačí k tomu, aby člověka a zvláště dítě, zlomila nevhodně vyslovená věta. Jak uvádí Rýdlová¹⁰⁴, „*Většina z nás má svoje třinácté komnaty. Od jejich pečlivě zamčených dveří se zpravidla držíme co nejdál. Někdy je ale dobré do nich nahlédnout, vyvětrat je a porozhlédnout se tu trochu jinýma očima. Třeba zahlédneme něco, co jsme předtím neviděli a co nám pomůže vypořádat se s trápením, které si vlečeme na svých bedrech po dlouhá léta. A možná to pomůže*

---

¹⁰³ RÝDLOVÁ, Dagmar. *Dyslexie, smutek, mindráky a já: vyprávění pro lidi, se kterými se život nemazlí*. Chomutov: Ideas Advertising, 2010. s.17

¹⁰⁴ Tamtéž s. 11

i někomu jinému, kdo čelí podobnému osudu, a sám hledá způsob, jak v té své komnatě žít. Až když člověk pochopí, že to, co je mu podsouváno jako hendikep, vůbec hendikepem nemusí být, až když přijde na to, jak se věci mají, co jsou fakta a co jen chiméra většinové společnosti, může žít normální a spokojený život. A svojí zkušeností může pomoci jiným.“ Dyslektik má potíže již při prvním setkání s problémem ve vztahu k dyslexii. A kde jinde než u rodičů by měl najít oporu jako první a následně i ve škole. Spolupráce školy s rodiči je tedy nedílnou součástí při zvládnání jakékoliv dysfunkce. *„Účastní se jí dva subjekty, jejichž poslání je nezaměnitelné, specifické.*

Cílem obou institucí je výchova dítěte, utváření optimálních podmínek pro rozvoj jeho osobnosti. Rodina a škola musí vystupovat jako rovnoprávní partneři, protože výsledky jejich působení se vzájemně podmiňují.“¹⁰⁵ Pokud nedojde ke sladění metod a postupů, může neodborná, i když dobře míněná snaha více uškodit, než pomoci. Proto by rodiče měli maximálně spolupracovat s odborníky a ne experimentovat na základě svých domněnek. *„Kvalita spolupráce školy s rodinou není měřitelná počtem hodin, které s dítětem tráví denně přípravou na vyučování. Výroky typu: »V přípravě na vyučování se s manželem celé odpoledne střídáme, abychom to vydrželi, svědčí sice o intenzivním zájmu rodičů o prospěch dítěte, zároveň však o nedostatku porozumění a nesprávném způsobu domácí přípravy.*“¹⁰⁶

Také Mark Selikowitz apeluje na rodiče, aby dítěti dodali odvalu ke vstupu do cyklu úspěchu. *„Rozvoj sebeúcty má důležitý význam pro budoucnost dítěte. Jestliže si dítě nevybuduje do dospělosti pocit sebeúcty, nevytěží ze svého vzdělání žádné velké výsledky. Pokud má zakořeněný pocit sebeúcty, pravděpodobně se v životě dobře uplatní, a to i v případě, že nezíská vyšší vzdělání.*“¹⁰⁷ Poukazuje na nezbytnou nutnost vyřešit nejdříve tento problém a následně se zabývat poruchou jako takovou. Upozorňuje rodiče, že existují i obvyklé způsoby, jaké si děti vymýšlejí, aby se vyrovnali s malým sebevědomím, které jsou často rodiči špatně vykládány. Je potřeba opět zdůraznit, že dyslexie sama o sobě, tak nebezpečná není. Nebezpečí spočívá hlavně v psychice, jak se s tím dítě dokáže vyrovnat, jak velké se mu dostane opory, jak je vnímáno okolím. Tady je nezbytná komunikace, bez které postižený,

---

¹⁰⁵ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). s. 171

¹⁰⁶ Tamtéž s. 171

¹⁰⁷ SELIKOWITZ, Mark. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. Vyd. 1., české. Praha: Grada, 2000. s. 45

at' už jako dítě, ale také jako dospělý může lehce propadnout těžkým depresím ze stresu, nebo minimálně různým frustracím. Následné psychosomatické problémy potom mohou dotyčného provázet celý život. Proto je nutné o dyslexii mluvit. Řekněte to svým nejbližším i svému okolí pokud je to potřeba. Je tu spousta okolností, které by zde bylo dobré také připomenout, ale nejde obsáhnout vše, mnoho dalších doplňujících informací je minimálně na internetu.

Díky informačním technologiím a internetu si mohou hlavně rodiče při zjištění problémů spojených s obtížemi při učení svého dítěte vyhledat informace, ale pokud by tato práce oslovila i další lidi, kteří na základě předložených informací identifikují ve svém okolí dyslektika, o kterém se domnívali, že je nějaký divný, nebo ve škole nedával pozor na čtení a byl tak zařazen jako lajdák, když vykazoval některou specifickou poruchu, mohou změnit názor. Naopak, budou-li tohoto člověka minimálně respektovat takového jaký je, splnila práce svůj účel.

Pokud se dyslektikovi podaří navíc i ve svém sociálním okolí získat podporu i od kolegů, má velké předpoklady, aby si při znalosti svých možností, schopností i omezení vybral povolání, které mu nebude činit potíže, ba dokonce může být i jeho koníčkem. A pokud má rodinu, věnovat se tak plně své rodině a dětem. Navíc v současné době je dyslexie vnímána jako dědičná, to neznamena, že jeden nebo oba rodiče mohou být také dyslektičtí. To samé platí také pro sourozence. Proto je důležité o poruše učení vědět co nejvíce. Pomůže to minimálně změnit úhel pohledu na některé problémy. Pokud tato práce pomohla rozbít alespoň jedno tabu a to „dyslexie“, splnila svůj účel. Vše co jsem shrnul v závěru práce o dyslexii a omezení s touto dysfunkcí při hledání a získávání zaměstnání, bylo tak obsáhlé z prostého důvodu. Dospělý člověk se tomuto omezení dokáže přizpůsobit, to prokázala i tato práce. Důležité je odhalit jej co nejdříve a mít nejen ve škole dostatek kvalifikovaných osob se znalostí této dysfunkce, ale mít i dostatek kvalifikovaných osob rozhodujících o přijetí či nepřijetí pracovníka s dyslexií na poptávané pracovní místo.

Cílem bakalářské práce tak nebylo vnutit pohled na dyslektika, pouze poznat nejen omezení vyplývající z této dysfunkce, ale poukázat na psychologické a sociální aspekty dyslexie při výběru profese a při uplatnění se na trhu práce a na klady, které jsou pro určitá pracovní místa nedoceníitelná.

Závěrem mohu tedy konstatovat, že pokud při pohovoru na určité pracovní místo zjistím, že mám před sebou osobu s tímto omezením, které mi neumožňuje dané místo touto osobou obsadit, budu ale znát i její přednosti. Mohu tak tuto osobu zařadit do databáze na další případně uvolněná místa, kde lze účelně využít její potenciál. Takto stanoveným postupem lze organizaci ušetřit nejen finanční náležitosti a čas potřebný k průzkumu pracovního trhu, ale mít v zásobě vhodné osoby pro výběr na nabízené pracovní místo. Tímto byl cíl mé bakalářské práce splněn.

POUŽITÁ LITERATURA

BARTOŇOVÁ, Miroslava. *Specifické poruchy učení: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-232-1.

DONNELLY, James H., a kol. *Management*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1997. 824 s. ISBN 80-7169-422-3.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, a kol. *Management lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 485 s. ISBN 978-80-7179-893-4.

GDPR [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czech-republic/content/gdpr-pravidla-ochrany-osobn%C3%ADch-%C3%BAadj%C5%AF-0_cs

HAMBÁLEK, Roman. Dysexie82. *Webnode* [online]. Česká republika [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://dyslexie82.webnode.cz/>

HRM The news site of the Australian HR Institut: *What you need to know about dyslexia in the workplace* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://www.hrmonline.com.au/section/featured/dyslexia-in-the-workplace/>

INKLUZE: 'Inkluze je drahá a neefektivní,' říká zástupce speciálních pedagogů v duelu s náměstkyní. *Www.irozhlas.cz* [online]. Česká republika: iROZHLAS, 2017 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/inkluzje-draha-a-neefektivni-rika-zastupce-specialnich-pedagogu-v-duelu-s_1711022115_dbr

IROZHLAS.cz. *Potíže s učením...* [online]. Česká republika: iROZHLAS, 2018 [cit. 2019-05-22]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/den-dyslexie-dysgrafie-dyskalkulie-divadlo_1809091212_kro

JOŠT, Jiří. *Čtení a dyslexie*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3030-1.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Specifické poruchy učení a chování*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-657-4.

KOUBEK, Josef. *Řízení lidských zdrojů*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2008. 400 s. ISBN 978-80-7261-168-3.

LEŠINGROVÁ, Romana. *Baťova soustava řízení*. 3. vyd. Uherské Hradiště: Romana Lešingrová, 2008. ISBN 978-80903808-9-9.

MAREK, Vlastimil. *Něco v síti*: fejetony, které vycházely od roku 1997 na internetu na adrese <http://svet.namodro.cz> [online]. 1999 [cit. 2019-04-07]. DOI: <http://absolvent.cz/clanek/tajemstvi-nejchytresich-lidi-sveta-odhaleno-trpeli-dyslexii>

MATĚJČEK, Z. *Dyslexie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 238 s.

MCLAREN, Bella. *HR guide to dyslexia at work* [online]. 16.2.2016 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://hrmagazine.co.uk/article-details/hr-guide-to-dyslexia-at-work>

METODICKÝ POKYN: *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování* [online]. Praha: MŠMT, 2004 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-vzdelavani-zaku-se-specifickymi-poruchami-uceni-nebo-chovani>

POKORNÁ, Věra. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-717-8135-5.

POKORNÁ, Věra. *Vývojové poruchy učení v dětství a v dospělosti*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-773-2.

REID, Gavin. *Dyslexia and inclusion: classroom approaches for assessment, teaching and learning* [online]. 2nd ed. New York: Routledge, 2013 [cit. 2018-05-07]. ISBN 978-0-203-10883-3.

RÝDLOVÁ, Dagmar. *Dyslexie, smutek, mindráky a já: vyprávění pro lidi, se kterými se život nemazlí*. Chomutov: Ideas Advertising, 2010. ISBN 978-80-254-8192-9.

SELIKOWITZ, Mark. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. Vyd. 1., české. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-773-7.

STRAKOVÁ, Jana. *Vědomosti a dovednosti pro život: čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost patnáctiletých žáků v zemích OECD*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2002. ISBN 80-211-0411-2.

SWIERKOSZOVÁ, Jana. *Nelehký život s dyslexií*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-284-5.

VYHLÁŠKA: *Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném do 31. 8. 2017* [online]. Česká republika: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., 2016 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi>

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-717-8038-3.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 11. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Tabulka: Problematické oblasti u jedinců s SPU v některých profesních a možná adaptace.

Profese	Obtíže	Adaptace (přizpůsobení)
Administrativní pracovník	Přesná a důkladná práce s čísly, tvoření tabulek, statistik, analýzy, práce s pamětí	Použití technických pomůcek – zejména k zaznamenávání informací, práce ve skupině
Umělec	Vhodné povolání, může ale představovat obtíže u zkoušek, v organizaci a zastávání postupně praktické práce	Používání zrakových a paměťových strategií k zapamatování si informací
Informatik	Běžně volené povolání mezi těmito jedinci, je náročné v překonání zkoušek, matematice, v písemných referátech, archivování dokumentů, administrativní práci	Rezervovat si dostatek času pro organizaci dat a je-li to možné, nechat si pomoci např. od spolužáka, kamaráda
Zubní lékař	Zkoušky, organizace, paměť, správa dat	Pomoc při studiu, paměťové strategie
Hasič	Paměť, porozumění stručným instrukcím	Práce v týmu
Obchodník	Obchodní korespondence, paměť, objednávání zásob, paměť na různé produkty, matematika	Pomoc při styku s klienty
Pracovník pojišťovny	Matematika, statistika, přesné počítání, psaní zpráv	Použití technických pomůcek – kalkulátory, počítač
Novinář	Rychlé čtení a psaní, souhrn informací, znalost gramatiky, pečlivost	Použití nahrávacího zařízení při rozhovorech, software pro kontrolu pravopisu
Advokát	Dlouhá a složitá příprava, četba, nezbytnost pamatovat si a dělat souhrn informací	Pomoc při sekretářské práci, použití nahrávacího zařízení, použití počítače
Knihovník	Přesnost při registraci knih, čtení, organizace	Rezervovat si čas na důkladnou kontrolu
Technik	Osvojení si technických pojmů, paměť, matematika	Studijní strategie
Ošetřovatel	Zkoušky, lékařská terminologie, čtení receptů, řízení času	Práce ve skupině, rezervovat si čas pro kontrolu léků
Optik	Dlouhá a složitá příprava, přesnost počítání, praktická práce	Rezervovat si čas ke kontrole čísel
Policista	Nutné přijetí, přesnost čtení, rychlé odpovídání	Používání diktafonu k záznamu informací
Prodavač	Paměť pro objednávky a charakteristiku produktů	Používání notebooku k zaznamenávání informací, použití paměťových strategií
Učitel	Vyžaduje vědomí o vlastních slabých stránkách (např. pravopis) a úsilí o jejich kompenzaci, příprava na hodinu, organizace	Používání strategií, které zhodnotí vlastní schopnosti, předčasné a detailní plánování
Veterinář	Dlouhá a složitá příprava, paměť, důkladnost	Používání grafů, náčrtů, práce ve skupině či s asistenty
Vychovatel	Obtížnost při zkouškách, paměti, organizaci času	Práce ve skupině

Tab. 5: *Problematické oblasti u jedinců s SPU v některých profesích a možná adaptace* (Reid, G. 2006, s. 105–107 in Navrátilová, D. 2009)

Dobrý den, cílem mé práce bude poukázat na problém v praktickém životě se specifickou poruchou čtení - dyslexií v období dospělosti, s důrazem na subjektivní vnímání vlivu omezení způsobených dyslexií na pracovní život z hlediska osob s touto poruchou. Tím i částečně poukázat na psychické i sociálních aspekty dyslexie.

Práce bude zaměřena na problematiku získávání zaměstnání a překážky s tím související, aby se personalisté a manažeři bez znalosti těchto poruch mohli lépe zorientovat v problematice, a lépe tak mohli pochopit uchazeče o dané pracovní místo i zaměstnance již přijaté, a mylně si onoho člověka nezařadili do nesprávné kategorie lidí s nižším IQ, nebo jiné kategorie vytvářené lidmi při haló efektu.

Za tím to účelem jsem vytvořil dotazník pro získání potřebných dat pro mou práci. Dotazník z velké části obsahuje odpovědi na otázku pouze ANO – NE. Někde jsem použil škálu s více možnostmi i s upřesněním pro přesnější vyjádření odpovědi. Proto je vždy pod otázkou krátký návod jak odpovědět.

1. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

Vyberte jednu odpověď

- ZÁKLADNÍ
- STŘEDOŠKOLSKÉ S VÝUČNÍM LISTEM
- STŘEDOŠKOLSKÉ S MATURITOU
- VYŠŠÍ ODBORNÉ VZDĚLÁNÍ
- VYSOKOŠKOLSKÉ

2. V kterém roce Vašeho života byla u Vás diagnostikovaná dyslexie?

Napište odpověď

3. Jak se to ve Vašem dětství projevilo?

Napište odpověď

4. Absolvoval (a) jste cvičení na zmírnění dyslexie?

Vyberte jednu odpověď

- ANO
- NE

5. Jaká je Vaše pracovní náplň?

Vyberte jednu odpověď

- ADMINISTRATIVNÍHO CHARAKTERU
 MANUÁLNÍHO CHARAKTERU

6. Je dyslexie překážkou ve Vaší práci?

Vyberte jednu odpověď

- ANO
 NE

7. Pociťoval (a) jste, že dyslexie by mohla být překážkou při hledání zaměstnání?

Vyberte jednu odpověď

- ANO
 NE

8. Omezovala Vás dyslexie při výběru profese či povolání?

Vyberte jednu odpověď

- ANO
 NE

9. Byla (nebo stále je) pro Vás dyslexie omezující faktor při pracovním pohovoru?

Vyberte jednu odpověď

- ANO
 NE

10. Stěžuje Vám dyslexie v současnosti výkon v zaměstnání?

Vyberte jednu odpověď

- ANO
 NE

11. Zhoršuje Vám dyslexie Vaše postavení v pracovním kolektivu?

Vyberte jednu odpověď

- ANO
 NE

12. Zhoršuje Vám dyslexie kvalitu nebo kvantitu vašeho pracovního výkonu?

Vyberte jednu odpověď

- VÝRAZNĚ
 ČÁSTEČNĚ
 VŮBEC NE

13. Byla (je) dyslexie důvodem změny Vašeho zaměstnání?

Vyberte jednu odpověď. Pokud Vaše odpověď bude ANO, doplňte kolikrát.

- ANO KOLIKRÁT
 NE

14. Myslíte, že bez dyslexie byste měl (a) lepší možnosti na trhu práce?

Vyberte jednu odpověď. Pokud Vaše odpověď bude ANO, doplňte o kolik procent.

- ANO -O KOLIK PROCENT?
 NE

15. Myslíte si, že bez dyslexie by byla Vaše profesionální kariéra úspěšnější?

Vyberte jednu odpověď

- ANO
 NE

16. Působí Vám dyslexie psychický problém?

Vyberte jednu odpověď. Pokud Vaše odpověď bude ANO, doplňte v čem, nebo jak se projevuje.

ANO

NE

POKUD ANO - V ČEM (JAK) SE TO PROJEVUJE?

17. Postoj nadřízených k Vaším dyslektickým potížím.

Vyberte jednu odpověď

TOLERANTNÍ

POMÁHAJÍCÍ

DEHONESTUJÍCÍ

ŠIKANUJÍCÍ

18. Ovlivňuje dyslexie Vaši roli v rodině? Uveďte v čem, respektive, jakým způsobem.

Napište odpověď

19. Určete na škále od 0% do 100%, nakolik Vám dyslexie stěžuje život?

UVEĎTE HODNOTU V %

20. Nakolik procent na škále od 0% do 100% jste se svým životem spokojený(á)?

UVEĎTE HODNOTU V %

Děkuji za Váš čas a pomoc při získávání dat pro mou bakalářskou práci.
Roman Hambálek

respondent	ot 3			
	problém s čtením	problém s psaním	cizí jazyk	nesoustředěnost
respondent 1	ne	ano	ne	ne
respondent 2	ano	ano	ne	ano
respondent 3	ano	ano	ne	ano
respondent 4	ne	ano	ne	ne
respondent 5	ne	ne	ne	ne
respondent 6	ne	ne	ne	ne
respondent 7	ano	ano	ne	ne
respondent 8	ano	ano	ne	ne
respondent 9	ano	ano	ne	ano
respondent 10	ano	ano	ne	ano
respondent 11	ano	ano	ne	ne
respondent 12	ne	ano	ne	ne
respondent 13	ano	ano	ne	ne
respondent 14	ano	ne	ne	ne
respondent 15	ano	ne	ne	ne
respondent 16	ano	ano	ano	ne
respondent 17	ano	ano	ano	ne
respondent 18	ano	ano	ano	ne
respondent 19	ano	ano	ne	ano
respondent 20	ano	ano	ne	ne
respondent 21	ne	ne	ne	ne
respondent 22	ano	ne	ne	ne
respondent 23	ano	ano	ne	ne
respondent 24	ano	ne	ne	ne
respondent 25	ano	ano	ano	ne
respondent 26	ano	ano	ne	ne
ano	20	19	4	5
ne	6	7	22	21